

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

DIEGHIEGAIDOLU

ديجيجادو

Հրատարակութիւն Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի

نشرة جمعية القاهرة الخيرية الأرمنية العامة

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՍԻԻՆԸ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԱԽՇԱԶԱՐԴԸ
ՄԵԾ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՐՏԷՍԻՆ ՎՐԱՅ

100-ՐԴ ԹԻԻ, 25-ԱՄԵԱԿ
«ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ» ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ԽՍՐԱԳԻՐ
Մարուշ Երամեան

**ԽՍՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ
ԽՈՐՀՐԱՍՏՈՒ**
Տոքթ. Վիգեն Ճիգմեճեան

**ՍՐԱԳՐԻՉ
ՎԵՐՍՏՈՒԳԻՉ**
Անայիս Ճիգմեճեան

**ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ
ՁԵՒԱԽՐՈՒՄ**
Շահե Լուսարարեան

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Nubar Digital

**Գահիրեի ՀԲԸՄ-ի
լուրերուն հետեւեցէք
www.agbuegypt.com
կայքէջով:**

**Ծանօթացէք «Հայաստան
եւ Հայերը Արաբական
Սամուլին մէջ. 1876-1923»
հաւաքածոյի նիւթերուն
www.arminmedia.com
կայքէջով:**

**«Տեղեկատու»ի յօդուածա-
գիրներուն արտայայտած
կարծիքները անպայման-
օրէն չեն ներկայացներ
Գահիրեի ՀԲԸՄի պաշտո-
նական տեսակետները:**

**Թիւ 100 Նոր Շրջան
ՅՈՒՆԻՍ 2021**

1. Խմբագրական Մտորումներ 1
2. ՀԲԸՄը Արցախի պատերազմէն ետք 2
3. Վանքերը բժշկութեան կեդրոններ 3
4. Տիար Պ. Թերզեան եւ «Տեղեկատու»ն 4
5. Հեռակայ Հարցազրոյց Հարի Զէչճէնեանի հետ 9
6. Աստուածածնի Եօթը Վերքերը 11
7. Տիկին Շաքէ Մարգարեանի Հետ 12
8. «Տեղեկատու»ի նոր շրջանի խմբագիրները 14
9. «Տեղեկատու»ի նոր շրջանի աշխատակազմը 17
10. Նոր Դեսպանի նշանակում 18
11. Ո՞վ կը յիշէ հայերը 18
12. Լուսաբանող Դասախօսութիւն մը 19
13. Անսպասելի Հանդիպում Աննա Պողիկեանի հետ 20
14. Յիշատակի Հոգեհանգիստ 26
15. Եգիպտահայ Շքանշանակիրը 27
16. Հին լեզուն մեր մէջ 29
17. Յիշատակներ Անրի Թրուայայէն
Անրի Միլզէր 30
18. Հաճոյք եւ Օգտակարութիւն 32
19. Նամակ Անցեալէն - Թալէաթ Փաշայի գրիչով 33
20. Միւլիթար Հերացի 34
21. Մեր Կորուստները՝ Նորա Իփէքեան-Ազատեան 35
22. Պաղտատի Անձրէ՞լը թէ Ղարաբաղի Կարկուտը 37
23. Եգիպտական-Հայկական
Պասքէթ-պոլի Մրցաշարքերը 39
24. Կարճ Լուրեր 40
25. Անդամական

Խմբագրական մտորումներ

«Տեղեկատու»ի այս թիւը 100-րդն է նոր շրջանին եւ մենք, որպէս հաւաքականութիւն, հակառակ մեր բազում մտահոգութիւններուն եւ ցաւերուն, ուրախութեամբ կը դիմաւորենք այս անկիւնադարձային թիւը, քանի մը պատճառներով.

-100-րդ թիւը հաստատում մըն է, որ հակառակ բոլոր խոչընդոտներուն, «Տեղեկատու»ն կը մնայ միշտ պատնէշի վրայ, գիտակից իրեն վստահուած դերին:

-Հակառակ դժուարութիւններուն, կորով ունի շարունակելու երթը:

Թէեւ ժամանակը իրապէ՛ս ծանր է մեր հայրենիքին եւ հայրենիքէն դուրս ապրող եւ անով շնչող սփիւռքահայութեան համար, սակայն կը հաւատանք, թէ մեր մշակոյթն է, որ միշտ կռուան հանդիսացած է մեզի, մշակոյթն է, որ պահած է մեզ, երբ այլ ազգեր ու երկիրներ շատոնց դարձած են «հին ազգաց պատմութիւն», եւ միայն ու միայն մշակոյթն է, որ այսօր կը սփռուի մեզ բոլորս: Ահա թէ ինչո՛ւ պէտք է գուրգուրալ այդ հին, գինիի պէս ազնուացած մշակոյթը, սակայն նորոգելով զայն, մեզմէ թէկուզ փոքր հիւլէ մը աւելցնելով անոր վրայ եւ ապահովելով անոր երթը, զայն յառաջ մղելով: Այս մշակոյթին մէջ որքան դեր ունին արուեստը, երաժշտութիւնն ու ազգագրականը, նոյնքան եւ անլի դեր ունի լեզուն, որ մեզի տուած է մեր ինքնութիւնը:

Նախագահ Պերճ Սեդրակեան, Արցախ կատարած իր այցելութենէն ետք հարցազրոյց մը տուած է, որմէ հատուածներ կը մէջբերենք Արցախի մէջ ՀԲԸՄի կատարած աշխատանքներուն եւ վերջին իրադարձութիւններէն ետք անոնց ճակատագրին մասին, որպէսզի ընթերցողները եւս գաղափար մը ունենան ՀԲԸՄի յառաջիկայ աշխատանքներուն մասին:

Հարիւրերորդ թիւով կ'անդրադառնանք «Տեղեկատու»ի նոր շրջանի խմբագիրներուն, որոնցմէ մաս մը իր մահկանացուն կնքած է (Արաքսի Տեօվլէթեան, Տիգրան Գեորգեան), ուրիշ մը գաղթած է հեռաւոր ափեր (Հարի Չէչճէնեան): Անոնց հետ մեր հարցազրոյցները իրենց աշխատանքը կրկին անգամ լոյսին հանե-

լու եւ հրապարակաւ գնահատանքի խօսք ըսելու առիթ են:

Կը շարունակենք անդրադառնալ գաղութիս գործունէութեան, պսակաճեւ ժահրին յարաբերական նահանջին եւ արգելափակումին թեթեւացումին որպէս արդիւնք:

Որպէս առաջին ձեռնարկ կ'անդրադառնանք Կոկանեան Սրահէն ներս տիար Օհան Ճանիկեանի դասախօսութեան, որ նուիրուած էր «ՀՀ Խորհրդարանական Արտահերթ Ընտրութիւններ» նիւթին:

Կոկանեան Սրահի պատասխանատու տիկինները Յունիս 26-էն սկսեալ իրենց ամբողջ ճիգը ի գործ կը դնեն փոքրիկները զուարճացնելու եւ այդ զբաղումներուն ընդմէջէն փոքրերը աշխատանքի եւ ստեղծագործութեան մղելու, ինչպէս նաեւ մարզանքի սէրը արթնցնելու նպատակներով:

Սփիւռքի գլխաւոր թերութիւնը – որ կրնայ միաժամանակ գլխաւոր յատկութիւնը ըլլալ – իր խճանկարային վիճակն է՝ իրարմէ հեռու եւ անջատ ըլլալը. մեզմէ իւրաքանչիւրը ուր որ ըլլայ, եթէ ուշադրութիւն դարձնէ, պիտի տեսնէ որ իրմէ հեռու տեղ մը, ուրիշ հայ մը աշխատանք կը տանի, կը ստեղծագործէ, յաճախ եթէ ոչ հայերէնով, ապա անպայման հայու ոգիով, հայու ստեղծագործ աւիշով, որուն մէջէն անպայման կ'անցնի բարակ ու ծիրանագոյն թելը հեռուէն եկող եւ, վստահ ենք, շատ հեռու գացող մեր մշակոյթին:

Այս է պատճառը, որ «Տեղեկատու»ն յաճախ կ'անդրադառնայ տարբեր գաղութներու մէջ երիտասարդներու ձեռքով, միտքով եւ հոգիով ծաղկող մշակոյթի տարբեր դրսեւորումներուն:

Նման երեւոյթներ են օրինակ արուեստագիտուհի Մէրի Պատալեանը, ֆիլմարտադրիչ Նորա Մարտիրոսեանը եւ ուրիշներ:

Կ'անդրադառնանք նաեւ նախկին եգիպտահայ արուեստագէտ Նորա Իփէքեան-Ազատեանին, որ ի տէր հանգչած է անցնող Ապրիլ ամսուն, Տիթորոյթի մէջ (ԱՄՆ):

ՀԲԸՄՆ ԱՐՑԱԽԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԷՆ ԵՏՔ

Հ.Բ.Ը.Մ.ի Նախագահ Պերճ Սեդրակեանի Հայաստան կատարած աշխատանքային այցելութեան ծիրէն ներս, 3-6 Յունիսին, Գարեգին Բ. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի շքախումբը եւ Նախագահի գլխաւորած պատուիրակութիւնը այցելեցին Սիւնիքի Շրջան եւ Արցախ, ըլլալու համար ժողովուրդի կողքին, հոգեւոր քաջալերութիւն բերելու եւ զօրակցութիւն ցուցաբերելու անոր:

Ձեզի կը փոխանցենք այդ այցելութեան տեսահոլովակը, պատրաստուած Շողակաթ Հեռատեսիլի Յայտագրին կողմէ:

<https://youtu.be/zVV2yZnrF80>

Հայաստան այցի ընթացքին, 2 Յունիսին, Նախագահ Պերճ Սեդրակեան, Տիկին Վերա Սեդրակեան եւ Հ.Բ.Ը.Մ.ի Հայաստանի Նախագահ Վազգէն Եագուպեան, Միութեան անդամներու, բարեկամներու եւ գործընկերներու մասնակցութեամբ յարգանքի տուրք մատուցեցին Արցախեան Պատերազմին իրենց կեանքը զոհաբերած հայորդիներու յիշատակին:

Այս առիթով Նախագահ Պերճ Սեդրակեան պատասխանած է կարգ մը հարցումներու, որոնցմէ կը մէջբերենք երկուքը, որոնք կը կապուին ՀԲԸՄի հետագայ աշխատանքներուն:

Ա. Ի՞նչ է կացութիւնը Հ.Բ.Ը.Մ.ի այն ծրագիրներուն, որոնք նախ քան պատերազմը, մեծ աշխոյժութեամբ եւ յաջողութեամբ կ'իրագործուէին Արցախի մէջ

Վազգէն Եագուպեան եւ ես, հանդիպեցանք Արցախի մէջ Հ.Բ.Ը.Մ.ի ծրագիրներուն մասնակցած շահառուներու հետ: Մենք երկուքս խորապէս տպաւորուեցանք մասնակիցներուն յարատեւելու եւ բարեկեցութեան հասնելու հաստատակամութեամբ: Հանդիպեցանք Հ.Բ.Ը.Մ.ի Կին Ձեռներէցներ ծրագրի մասնակիցներուն, որուն նպատակն է օժանդակել կանանց, որպէսզի տնտեսական անկախութիւն ձեռք ձգեն: Մասնակիցներէն մին

արդէն սկսած է բարձրորակ թէյի արտադրութեան, որ իր որակով կը մրցի եւրոպական արտադրութիւններու հետ: Ուրիշ կին մը սկսած է գեղագիտական արտադրութիւններու ձեռնարկի մը, որ մեծ յաջողութիւն արձանագրած է նոյնիսկ համալարակի պայմաններուն տակ: Ուրիշ կին մը տեղեկացուց, թէ ձեռնարկած է հոգեբանական աջակցութեան եւ բարելաման ընկերային կեդրոնի մը ծրագրին, որպէսզի ընտանիքներ կարենան իրարու մօտ գալ այս ծանր օրերուն: Համայնքի այս անդամներուն մօտ համերաշխութեան չափազանց բարձր ոգի կը տիրէ: Հանդիպեցանք նաեւ աշխատանքային որոշ մարզերու, ինչպէս զբօսաշրջութեան եւ հանրային կառավարման, աշխատունակութեան բարձրացումին ուղղութեամբ, երիտասարդներու եւ տարեցներու համար Հ.Բ.Ը.Մ.ի նախաձեռնած անգլերէն լեզուի եւ այլ կարողութիւններու զարգացման ծրագիրներու մասնակիցներուն հետ (AGBU LEAP – Learn to Earn Artsakh Program – Սովորիր եւ Վաստակիր Ծրագիր): Հակառակ այն իրողութեան որ իրենց կեանքերը գլխիվայր դարձած են, անոնք կը շարունակեն իրենց աշխատանքը եւ յառաջընթացը, այս Յունիսին իրենց շրջանաւարտութիւնը ծրագրելով: ԹՈՒՄՕ – Հ.Բ.Ը.Մ. Արցախի կեդրոնը նոյնպէս վերաբացած է իր դռները եւ պատանիները կը զարմացնեն մեզ իրենց ստեղծարար ծրագիրներով եւ հնարչական իրագործումներով: Յաւելեալ այս բոլորին, մենք յանձն առած ենք իրագործել բազմակի օգնութեան եւ վերաշինութեան ծրագիրներ շրջանին համար: Էջմիածինի հովանաւորութեամբ, մենք նաեւ խոստացած ենք ֆինանսաւորել Հադրութէն տեղահանուած ընտանիքներու մանուկներուն համար մանկապարտեզի մը շինութիւնը Ստեփանակերտի մէջ: Որոշած ենք նաեւ մշակել աջակցութեան յատուկ ծրագիր մը շրջանի հոգեւորականներուն համար, որոնց դերը կենսական է:

Բ. Աշխարհի տարածքին հայեր ի՞նչ կրնան ընել օգնելու համար այս բոլորի իրագործումին:

Բոլոր անոնք, որոնք կը բաժնեն յառաջ ընթանալու մեր հաստատակամութիւնը, ի հեճուկս ամէն տեսակի խոչընդոտներու, կենսական են մեզի համար: Կարիքը ունինք խորհրդատուներու, փորձագէտներու, գործընկերներու, ճարտարագիտական մարզի մասնագէտներու, ներշնչական գաղափարներու՝ տաղանդաւոր եւ կարող անձերու կողմէ, երկրէն ներս թէ դուրս: Կը խնդրենք անոնցմէ, որոնք կարող են, աւելի առատաձեռնօրէն նուիրաբերել նոյնիսկ եթէ ներդրումային վտանգները շատ աւելի շեշտակի են ներկայիս, քան անցեալին: Մենք

ունինք անհրաժեշտ փորձառութիւնը, տեղական եւ համաշխարհային ցանցերը, միջազգային գործընկերութիւնները, կեանքեր վերափոխելու համար: Երբ հասարակաց գետին գտնենք կառավարութեան հետ, մենք պատրաստ ենք փոխգործակցութեան: Բայց շտապ կարիքը շատ մեծ է եւ իրական, սպասելու համար որ քաղաքականութիւնը հասնի համընթաց ընթանալու մեր դիմաց գտնուող առաջնահերթութիւններուն հետ:

Արցախի մէջ Հ.Բ.Ը.Մ.ի ծրագիրներուն մասին յաւելեալ տեղեկութիւններ ձեռք բերելու եւ մասնակցութեան կարելիութիւններուն ծանօթանալու համար, հաճեցէք կապուիլ Զէրըն Փափազեանի հետ, kpapazian@agbu.org

ՎԱՆՔԵՐԸ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆՆԵՐ

Ընդհանրապէս այն տպաւորութիւնը կայ, թէ մեր վանքերը աղօթքի վայրեր են միայն. իրականութիւնը սակայն այլ է. մեր վանքերէն շատեր եղած են գրչութեան կեդրոններ, իսկ ուրիշներ եղած են համալսարաններ, մշակոյթի եւ կրթութեան կեդրոններ, ինչպէս Գլաճորի եւ Տաթեւի վանքերը, ուր ընթացիկ նիւթերու կողքին կ'ուսուցանուէին բժշկութիւն եւ յարակից նիւթեր, ինչպէս դեղագործութիւն, անդամազննութիւն, բուսաբանութիւն եւ այլն:

Վանականները սովոր էին ուսումնասիրութիւններ կատարել վերը յիշուած նիւթերուն մէջ, եւ արդիւնքները պահ տալ վանքի տոմարներուն:

Այսպէս է որ ստեղծուած, ծաղկուած կամ ընդօրինակուած Աւետարաններու եւ թարգմանութիւններու կողքին յաճախ բժշկական հազուագիւտ տեղեկութիւններ կարելի է գտնել մեր հին մատեաններուն մէջ, որոնք կը պահուին Երեւանի, Երուսաղէմի կամ Վենետիկի մատենադարաններուն մէջ:

ՏԻԱՐ ՊԵՐՃ ԹԵՐԶԵԱՆ ԵՒ «ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ»Ն

ՀՀԸՄԻ Եգիպտոսի Շրջանակի խօսափող «Տեղեկատու» եռամսեայ պարբերաթերթի 100-րդ թիվին լոյս ընծայելուն հետ կը լրանայ նաեւ անոր հրատարակութեան 25 ամեակը:

Այս առիթով հարցազրոյց մը ունեցանք նոր շրջանի «Տեղեկատու»ի լոյս ընծայելու որոշումը փողով վարչութեան արեւնապետին հետ, որ նոյն արեւն մասնակցած է հին շրջանի պարբերաթերթի վերջին փարիներու աշխատանքներուն եւ նոր շրջանին եղած է պատասխանատու խմբագիր, խմբագրական խորհրդատու եւ աշխատակից, մինչեւ Յունուար 2017, երբ իր փարիքին եւ առողջական պարճառներու բերումով դադրեցաւ «Տեղեկատու»ին մէջ գործելէ:

Այժմ փար Պ. Թերզեան գրի կ'առնէ իր հասարակական գործունէութեան անկիւնադարձային դէպքերուն յուշերը:

Տեղեկատու - «Տեղեկատու»ի նոր շրջանին հարիւրերորդ թիւը հրատարակութեան կը պատրաստուի: Ինչո՞ւ **նոր շրջան**:

Պերճ Թերզեան - Առաջին շրջանին պարբերաթերթին պատասխանատուները լուրջ աշխատանք տարած են, սակայն ինչպէս որ յիշուած է, խմբագրական եւ տպագրական դժուարութիւններու բերումով թերթին հրատարակութեան հերթականութիւնը խանգարուած է:

Այդ օրերուն գործող մամուլի օրէնքը կը նախատեսէր թերթերուն հրատարակութեան կանոնաւոր հերթականութիւնը: Այս պայմանը չլրացնող թերթին արտօնագիրը կը ջնջուէր: Ահա թէ ինչո՞ւ թերթը դադրած էր 15 տարի ու երբ վերսկսաւ, այդ շրջանը «նոր» կոչուեցաւ եւ նոր թուարկութեամբ սկսաւ:

Տ. Ի՞նչ պայմաններու տակ հանդէսը վերսկսաւ իր նոր շրջանին:

Պ. Թ. Նոր շրջանի պարագային շատ մը հանգամանքներ դեր ունեցան թերթին յաջողութեան մէջ:

Հիմնական դեր ունեցաւ 1996-ին հիմնուած ՀՀԸՄԻ Սաթենիկ Չագըրը նորաստեղծ հիմնադրամը, որ հարկ եղած

պիտոճէն տրամադրեց պարբերաթերթին:

Առաջին առիթով որոշուեցաւ խմբագրութեան եւ աշխատակիցներուն հետ գործակցութիւնը դնել «**փրոֆէսիոնալ**» հիմի վրայ, այսինքն՝ պատուագինի վճարումով, հոգ չէ թէ անոնցմէ շատեր կը մերժէին պատուագին ստանալ եւ իրենց անվճար օժանդակութիւնը կը բերէին:

Ասոր կողքին, տպագրական ճարտարարուեստին մէջ յառաջացած անչափելի փո-

փոխութիւնը կարելի դարձուց համակարգիչներու օժանդակութեամբ աւելի արագ եւ մաքուր տպագրութեան հասնիլ:

Հոս հարկ է յիշել, որ «Տեղեկատու»ի նոր շրջանի հրատարակութենէն քանի մը ամիս առաջ մամուլի նոր օրէնք մը որդեգրուեցաւ, որուն պայմանները աւելի թոյլատու էին: Օրինակ «Տեղեկատու»ին նման միութենական թերթերու համար յատուկ արտօնագիր առնելու հարկ չկար, ինչ որ դիւրացուց պարբերաթերթին վերահրատարակութիւնը:

Նոյնպէս նախորդ օրէնքին մէջ պարտադիր էր արտօնատէր մը ունենալ, մինչ նոր օրէնքով այդ պայմանը վերացուած էր:

Տ. Այս նոր շրջանին ընթացքին, այ-

սինքն 1996 թուականին «Տեղեկատու»-ն ունեցած է չորս խմբագիրներ՝ Հարի Չէճնեան, Տիգրան Գեորգեան, Արաքսի Տեօվլէթեան եւ Շաքէ Մարգարեան, որոնց բոլորին հետ ալ աշխատած էք որպէս պատասխանատու խմբագիր եւ խմբագրական խորհրդատու: Կրնա՞ք հակիրճ ձեւով պատմել այդ տարիներու յուշերուն եւ տպաւորութեան մասին:

Պ.Թ. Գաղտնիք չէ որ իւրաքանչիւր պատասխանատու խմբագիր իր ուրոյն դրոշմը կը դնէ իր հրապարակած պարբերականին վրայ. այս ընդհանուր երեւոյթին մէջ «Տեղեկատու»-ին խմբագիրները չէին կրնար բացառութիւն ըլլալ:

Արդարեւ, երբ թղթատենք «Տեղեկատու»-ի անցեալ 25 տարիներու հաւաքածոն, պիտի նկատենք թէ բոլոր խմբագիրները շատ լաւ աշխատանք տարած են, պահելով պարբերականին ընդհանուր ուղղութիւնը, նոյն ատեն իւրաքանչիւր խմբագիր պարբերաբերօրէն նիւթերը մատուցած է իրեն յատուկ աշխարհահայեացքով, ճաշակով եւ ըմբռնումով:

«Տեղեկատու»-ի նոր շրջանի առաջին խմբագիրը եղաւ երիտասարդ մտաւորական **Հարի Չէճնեան**, որ ունէր բազմակողմանի ընդհանուր զարգացում, սկսելով բանաստեղծութենէն, երաժշտութենէն, արդի ժամանակներու երիտասարդներու հարցերէն, մինչեւ հայ եկեղեցւոյ եւ ընդհանուր եկեղեցւոյ պատմութիւնը:

Ան ազատ մտածող մըն էր. իր գաղափարներով կը հետամտէր որ երիտասարդները ընկալեն, գնահատեն եւ իւրացնեն նոր ըմբռնումներն ու արժեքափերը:

Երէցները կը քննադատէր իրենց «կաղապարուած» մտածելակերպին համար:

Իր խմբագրութեան շրջանին, որ տեւեց շուրջ չորս տարի (Հոկտեմբեր 1996–Հոկտեմբեր 2000) առաջին երկու տարիներուն ան գործակցեցաւ Պերճ Թէրզեանի հետ, ապա իր գործակցութիւնը շարունակեց Տիգրան Գեորգեանի հետ (Յունուար 1999–Հոկտ. 2000) (ի դէպ Տ. Գ. եղած է Հ. Չ.ի հայոց լեզուի ուսուցիչը, Գալուստեան վարժարանի բարձրագոյն կարգերուն մէջ):

Հարի Չէճնեան այդ շրջանին արտա-

սահման փոխադրուելու ծրագիրներ ունենալուն պատճառով, հրաժարեցաւ պարբերաբերօրէն խմբագրութենէն:

Երբ կը խօսինք Հ. Չէճնեանի մասին չենք կրնար չիշել իր կրտսեր եղբայրը, տաղանդաւոր արուեստագէտ Ռաֆֆի Չէճնեանը, որ միացաւ իր եղբօր, սիրայօժար կերպով օժանդակելու պարբերաբերօրէն պատրաստութեան, մին խմբագրական աշխատանքի, միւսը՝ գեղարուեստական ձեւաւորումի գծով:

Երկու եղբայրները եկան թարմ շունչով մը աշխատակցելու «Տեղեկատու»-ի նոր շրջանի առաջին քանի մը թիւերուն: Այս թիւերուն գեղարուեստական ձեւաւորումին մէջ զգալի է Ռաֆֆի Չէճնեանի շունչը: Դժբախտաբար Ռաֆֆին եւս արտասահման հաստատուելու ծրագիրներ ունենալով, չկրցաւ շարունակել պարբերաբերօրէն իր ցանկալի օժանդակութիւնը:

Վերադառնալով Հարի Չէճնեանին հարկ է արձանագրել, որ ան ներդաշնակօրէն գործակցեցաւ վերոյիշեալ իրերաւաջորդ երկու պատասխանատու խմբագիրներու հետ,

Տիգրան Գեորգեան պարբերականին մէջ կը տեղադրէր բազմաթիւ եւ բազմաբնոյթ յօդուածներ, սակայն Հարի Չէճնեանի գրութիւնները բնաւ չէին խաչածելեր Գեորգեանի գրութիւնները, հակառակ այն իրողութեան, որ երկուքին ալ գրութիւնները հայկական նիւթերու կը վերաբերէին, որոնք սակայն իրարմէ տարբեր ոլորտներ կը շօշափէին:

Գաղափար մը տալու համար կ'արձանագրենք թէ խմբագրական ընթացիկ աշխատանքներուն կողքին Հարի Չէճնեան իր չորս տարուան աշխատանքին ընթացքին «Տեղեկատու»-ի մէջ ստորագրած է ինը խմբագրական կամ առաջնորդող յօդուած. ասոնցմէ զատ ան վարած է ընդարձակ եւ համապարփակ եօթը զրոյցներ 1996–2000, ՀՀ Եգիպտոսի առաջին դեսպան դոկտ. Էտուար Նալպանտեանի, եգիպտահայոց նախորդ առաջնորդ հոգելոյս Զաւէն Սրբ. Չինչինեանի, հայրենի աշխարհահռչակ նկարիչ Յակոբ Յակոբեանի, արուեստաբան Շահեն Խաչատրեանի, մանրաքանդակի վարպետ Էտուար

Ղազարեանի, ՀՀ Գիտութիւններու Ազգային Ակադեմիայի նախագահ Ֆատէ Սարգսեանի եւ ՀՀ Եգիպտոսի երկրորդ դեսպան Սերգէյ Մանասարեանի հետ:

Վերելի տուեալները ցոյց կու տան թէ քառամեայ շրջանի մը ընթացքին լոյս տեսնող եռամսեային տասնվեց թիւերուն մէջ Չէչնէեան կրցած է ներկայացնել տասնվեց հետաքրքրական նիւթեր:

Նշեալ գրութիւններուն բովանդակութիւնը կը յուշէ անոնց հեղինակին մեր ազգային ցաւերով տագնապիլը եւ անոնց լուծումներ գտնելու մտահոգութիւնը:

Այս առթիւ մեր շնորհակալութիւնը կը յայտնենք Հարի Չէչնէեանին, իր կատարած սիրայօժար աշխատանքին համար:

«Տեղեկատու»ի նոր շրջանի երկրորդ խմբագիրն էր վաստակաւոր մտաւորական **Տիգրան Գեորգեան**, որ 1998-ին իր պաշտօնը ստանձնած ժամանակ իր ետին ունէր հսկայ աւանդ մը հայագիտական մարզէն ներս:

Հոս հաւանաբար տեղին պիտի ըլլայ նշել, թէ Տ. Գեորգեան վերջին խմբագիրը եղած է նախորդ շրջանի «Տեղեկատու»ին եւ պատրաստած անոր լոյս տեսած վերջին թիւը (Մայիս-Սեպտեմբեր 1981), որմէ յետոյ պարբերականը դադրեցուցաւ:

Երբ Գեորգեան ձեռք առաւ պատասխանատու խմբագրի պաշտօնը, «Տեղեկատու»ի մէջ սկսան ճեմել հայկական նիւթերու վերաբերող այլազան եւ հետաքրքրական յօդուածներ, որոնք եկան ցոլացնելու խմբագրութեան նախասիրութիւնները եւ հակումները:

Անոնց կողքին կային նաեւ այլ բնոյթի յօդուածներ, մշակութային տարբեր հարցերու մասին: Հետաքրքրական էր օրինակ եգիպտահայ համայնքին մէջ ծանօթ անձնաւորութիւններու մասին անծանօթ տուեալներու բացայայտումը:

ՀԲԸՄի վարչութիւնը գոհ էր Տիգրան Գեորգեանի նման անձի մը «Տեղեկատու»ին մէջ տուած նիւթերով, որոնք բարձրացուցին պարբերաթերթին որակը:

Այս ուղղութեամբ կ'արտագրենք Հայկ Աւագեանի հետեւեալ պարբերութիւնը.

«Ըլլալով մտաւորական-բանասէր իր

ուսումնասիրութիւններով եւ գրախօսականներով «Տեղեկատու»ն դուրս կը հանէ տեղեկատուութեան պաշտօնաթերթի ինքնասահմանուած շրջագիծէն»¹:

Գեորգեան իր բնաւորութեամբ ինքնամփոփ անձ մըն էր եւ ուշադիր իր շրջապատին հետ յարաբերութեան մէջ: Կը խօսէր շատ պաշտօնական, կոճկուած ոճով մը. դէմքը կիսախոժոռ էր, նոյնիսկ խնդալիք կացութիւններու առիթով իր դէմքին վրայ հազիւ կ'ուրուագծուէր զուսպ ժպիտ մը:

Հակառակ մեր տասնամեակներու ծանօթութեան եւ գործակցութեան, երբեք չենք տեսած իր լիահագագ ծիծաղը:

Հասարակութեան համար Գեորգեան «կարծր» պահուածք մը ունէր, ինչ որ ժխտական մթնոլորտ մը կը ստեղծէր իր շուրջ, բայց ինք կարծէք կարեւորութիւն չէր տար հասարակական կարծիքին:

Արդիւնքը այն եղաւ, որ հասարակութիւնը չկրցաւ թափանցել այս մտաւորականին հոգեբանութեան եւ ոչ ալ Գեորգեան շաղուուեցաւ հասարակութեան հետ: Սակայն իր աշակերտներէն եւ աշակերտուիներէն անոնք, որոնք հետաքրքրուած էին հայերէն լեզուով, մեծ գնահատանքով կը խօսին իրենց ուսուցչին դասաւանդութեան մասին:

Մենք կը գնահատենք Գեորգեանի պաշտամունքի հասնող սէրը հայ գիրին եւ գրականութեան հանդէպ:

Շրջան մը ետք անակնկալ կերպով ան տեղեկացուց վարչութեան, թէ 2002-էն սկսեալ (թիւ 23) կը հրաժարի «Տեղեկատու»ի պատասխանատու խմբագրի պաշտօնէն: Տիգրան Գեորգեանը տարիամոգելու վարչութեան բոլոր ճիգերը ապարդիւն անցան:

Տեղեկատուի նախորդ խմբագրին անակնկալ հրաժարումէն յետոյ, ՀԲԸՄի վարչութիւնը ստեղծուած նեղ կացութենէն դուրս գալու համար կը փնտռէր յարմար թեկնածու մը:

Այս մասին որոշուեցաւ դիմել ծանօթ մտաւորական **Արաքսի Տեովէթեան**ին:

Այս ընտրութիւնը յաջող ընտրութիւն մըն էր, սակայն գոյութիւն ունէին կարգ մը դժուարութիւններ:

Ծանօթ էր որ Արաքսի Տեօվլէթեան այլ բազմաթիւ գործունէութիւններու կարգին, 1968-էն սկսեալ երեք տասնամեակ գլխաւորած է Գահիրէի պետական ռատիօկայանի հայկական բաժինը:

1998-ին արդէն առողջական դժուարութիւններ ունէր: Հակառակ այդ իրավիճակին 2002 թուականին «Ժամանակաւոր» կերպով ընդունեց «Տեղեկատու»ի խմբագրի պաշտօնը, սակայն բացարձակապէս մերժեց որ իրեն պատասխանատու խմբագրի հանգամանք տրուի, նախընտրելով բաւականանալ միայն խմբագրի հանգամանքով:

Այդ օրէն սկսեալ իրեն յաջորդող խմբագիրներն ալ նոյն հանգամանքը կը կրեն:

Հակառակ իր ունեցած առողջական դժուարութիւններուն Ա. Տեօվլէթեանի «Տեղեկատու»ի խմբագրութիւնը ընդունիլը ցոյց կու տայ իր էութիւնը:

Իր մասին շատ դիպուկ կերպով ըսուած է թէ իր հետ աշխատիլը հաճոյք մըն էր իր գործակիցներուն համար, իր մէջ բացայայտ էր նուիրումի, զոհողութեան եւ անշահախնդիր ծառայութեան ոգին:

Այս նշումը փաստն է այն իրողութեան, որ ինք շուրջ տասը տարի սիրայօժար վերցուցած է խմբագրի պարտականութիւնը:

Խօսելով Ա. Տեօվլէթեանի խմբագրութեան շրջանին պարբերականին բովանդակութեան մասին պէտք է ըսել, որ այդ բովանդակութեան որակը կը համընկնէր ՀԲԸՄի վարչութեան ակնկալութիւններուն հետ:

Պարբերաթերթին նիւթերը այլազան էին եւ ամէն տեսակ նիւթի կրնայիք հանդիպիլ հոն. կրնանք ըսել թէ պարբերաթերթը ունէր համայնագիտական բովանդակութիւն:

«Տեղեկատու»ն իր ամանդական լուրերը կու տար Եգիպտոսի ՀԲԸՄի եւ յարակից մարմիններուն մասին, բարեգործականի համասփիւռ գաղութներուն մէջ գործող մասնաճիւղերուն եւ հայրենիքի հետ ՀԲԸՄի յարաբերութիւններուն մասին:

Ասոնցմէ զատ կու տար եգիպտահայ

համայնքին կառոյցներուն լուրերը, ՀՀի Եգիպտոսի դեսպանատան եւ հայրենիքի լուրերը եւ կ'արձագանգէր Հայաստանի մէջ պատահած կարեւոր իրադարձութիւններուն:

Պարբերաթերթին խմբագիր Ա. Տեօվլէթեան իր պաշտօնը ստանձնած էր «Ժամանակաւոր» շրջանի մը համար, որ սակայն երկարեցաւ մօտ 10 տարի, մինչեւ որ տեղ մը հասաւ, ուր անմիջական կարիքը ունէր բացարձակ հանգիստի:

Այդ վիճակին մէջ հարկ եղաւ գտնել խմբագրութեան նոր թեկնածու մը: Վարչութեան ընտրած թեկնածուն էր **Շաքէ Մարգարեանը**, որ աշխոյժ գործունէութիւն ունէր համայնքին մէջ:

Երբ «Տեղեկատու»ի խմբագրի պաշտօնին համար հրաւիրուեցաւ, ան տատամեցաւ ընդունելու եղած առաջարկը: Միայն Արաքսի Տեօվլէթեանի համոզկեր խօսքերով եւ իրեն օգնելու խոստումով ընդունեց առաջարկութիւնը:

Բարեբախտաբար Շաքէ Մարգարեանին օժանդակելու կարիք չեղաւ, քանի որ ան իր փորձառութեամբ երեք թիւի համար նախ փոխ-խմբագիր ըլլալէ ետք, տիրապետեց կացութեան եւ 2012 Յունուարէն սկսեալ դարձաւ խմբագիր:

Շաքէ Մարգարեանի պարագան շատ ուշագրաւ է. ան Հայաստան ծնած է եւ իր բարձրագոյն ուսումը ստացած տեղւոյն ԲՈՒՀ-երուն² մէջ: Որոշ ժամանակ մը հայրենիքի մէջ աշխատելէ ետք, 1990-ին կը հաստատուի Եգիպտոս: Գահիրէի համայնքին մէջ զանազան կազմակերպութիւններու մօտ ստանձնած իր պարտաւորութիւնները լիովին կատարած է:

Շ. Մարգարեան կը լուսաբանէ թէ ինչո՞ւ եւ ինչպէ՞ս կը տիրապետէ թէ՛ արեւմտահայերէնին եւ թէ՛ արեւելահայերէնին: Հայրը Հալէպէն ներգաղթած է Հայաստան 1947-ին եւ ամուսնացած է հայաստանցի հայուհիի մը հետ: Երբ Շաքէ կը ծնէր, հայրը արդէն մահացած էր եւ մայրը ստանձնած էր իր խնամքը եւ դաստիարակութիւնը: Իրենց հետ ապրող հօրենական մեծ մայրը, որ ինքն ալ ներգաղթող էր եւ միայն արեւմտահայերէն կը խօսէր, մեծ դեր կ'ունենայ որ

Շ. Մարգարեանի «ականջը լեցուի» արեւմտահայերէն դարձուածքներով:

Եգիպտոսի մէջ ինքնուսուցումով կը սորվի նաեւ արեւմտահայերէնի քերականութիւնը, ինչ որ առիթ կու տայ իրեն 1998-2009 թուականներուն հայոց լեզու եւ յարակից նիւթեր դասաւանդելու Գալուստեան, ապա Գալուստեան-Նուպարեան վարժարաններուն մէջ մինչեւ 2016:

Շաքէ Մարգարեան խմբագրի իր պաշտօնին մէջ ցոյց տուաւ գիտակցութիւն, պարտաճանաչութիւն եւ իր գործին հանդէպ նուիրում:

Դժբախտաբար սակայն, հակառակ իր փափաքին եւ ճիգերուն, առողջական պայմանները թոյլ չտուին, որ Շ. Մարգարեան շարունակէ իր խմբագրական աշխատանքը:

Վարչութիւնը «Տեղեկատու»ն խմբագրելու առաջարկ ներկայացուց **Մարուշ Երամեանին**, որ այդ շրջանին Եգիպտոս կը գտնուէր: Մ. Երամեան սիրով ընդունացեց վարչութեան առաջարկին եւ 2016 Ապրիլէն մինչեւ օրս կը շարունակէ այդ աշխատանքը:

Տ. Պետութեան կողմէ որեւէ վերահսկողութիւն եղա՞ծ է այդ տարիներուն ընթացքին:

Պ. Թ. Բովանդակութեան իմաստով որեւէ վերահսկողութիւն չէ եղած, սակայն պահանջուած է օրէնքին մէջ յիշուած քայլերու գործադրութիւնը, ինչպէս օրինակ պարբերաբերթին հրատարակութեան կանոնաւոր հերթականութիւնը, որուն բացակայութեան հրահանգուեցաւ, որ թերթը փակուի:

Տ. Ի՞նչ կ'ըսէք այս հարիւրերորդ թիւին եւ հանդէսին 25 ամեակին առիթով ընթերցողներուն եւ եգիպտահայ գաղութին ընդհանրապէս, նկատի առնելով որ իրապէ՛ս դժուար ժամանակներ են մեզի՝ հայերու համար:

Պ. Թ. Հայերը դժուար ժամանակներ յաճախ ունեցած են, սակայն բարեբախտաբար ընդհանուր առմամբ յաջողած են յաղթահարել այդ դժուարութիւնները:

օրինակները բազմաթիւ են, սակայն մենք պիտի առնենք «Տեղեկատու»ի պարագան:

Եթէ հաշուի առնենք որ «Տեղեկատու»ի նախորդ շրջանը տեւած է 1956-1981, այսինքն 25 տարի եւ ապա 15 տարուան դադարէ մը ետք, 1996-էն սկսեալ մինչեւ այսօր շարունակուող այս եռամսեան կանոնաւորաբար կը հրատարակուի, միշտ ձգտելով բարելաւումի, հասած է տեղ մը, ուր հայրենակիցներ, որոնք անմիջական կապ մը չունին հրատարակիչ միութեան հետ, միշտ կը փափաքին ունենալ զայն:

15 տարուան դադարէ մը ետք, նոր շրջանի «Տեղեկատու»ն մինչեւ այսօր՝ 25 տարիէ ի վեր կը հրատարակուի, եւ կը յուսանք որ ապագային եւս կը շարունակուի: Այս գործընթացը լաւագոյնս կը վկայէ թերթին հրատարակիչ մարմնին անդամներուն ունեցած համոզումին, հաւատքին եւ նպատակասլաց գործունէութեան մասին:

Այս բոլորին մէջ պէտք չէ մտահան ընել անցնող 25 տարիներուն իրերայաջորդ խմբագիրներուն տարած նուիրեալ աշխատանքը:

Այս առիթով կ'ուզենք մասնաւորաբար շնորհաւորել պարբերաբերթի այժմու խմբագիր բազմատաղանդ մտաւորական տիկին Մարուշ Երամեանը, որ վերջին հինգ տարիներուն ստանձնած է պարբերաբերթին խմբագրութիւնը եւ որուն ճիգերուն շնորհիւ թերթը հասաւ իր այսօրուան պատուաբեր մակարդակին:

Կը յուսանք որ ձեր հարցումներուն գոհացում կարելի եղաւ տալ:

¹Երկեր 3 հատորով, Ա. հատոր, ուսումնասիրութիւններ, հաւաքեց եւ հրատարակութեան պատրաստեց Հայկ Աւագեան, էջ 18, Զահակիրի յաւելուած թիւ 31 Գահիրէ 2020:

²ԲՈՒՀ, Հայաստանի մէջ օգտագործուող յապաւում է, «Բարձրագոյն Ուսումնական Հաստատութիւն» բառերուն:

ՀԵՌԱԿԱՅ ՀԱՐՑԱԶՐՈՅՑ

«ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ»Ի ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԽՄԲԱԳՐԻՆ՝

ՀԱՐԻ ՉԷՉՃԷՆԵԱՆԻ ՀԵՏ

«Տեղեկատու» - Ինչո՞ւ դադրած էր «Տեղեկատու»-ն եւ ի՞նչ պայմաններու տակ վերսկսաւ անոր հրատարակութիւնը:

Հարի ՉԷՉՃԷՆԵԱՆ - Ճիշտ պատճառը չեմ գիտեր թէ ինչու դադրած էր «Տեղեկատու»-ն: Բայց ինչ որ գիտեմ այն է, թէ 1981-ի միակ թիւին դադարումէն ետք, որոշուած էր 1983-84-ին «Կռունկ» երգչախումբի յաջողութիւններուն հետ միասին վերսկսիլ հարատարակութիւնը: Նոյնիսկ առաջին թիւին համար գրեթէ բոլոր նիւթերը պատրաստ էին, եւ ըստ ինձ, ամենայարմար ժամանակն էր, քանի որ երգչախումբի գրասէր անդամները պատրաստ էին նոյն եռանդով ներգրաւուիլ թերթը հրատարակելու աշխատանքին: Սակայն անյայտ պատճառներով վարչութիւնը որոշեց քիչ մը յետաձգել հրատարակութիւնը, որը տեւեց գրեթէ տասնհինգ տարի:

Տարիներ ետք վերսկսելու պարագաները տարբեր էին: Նախ Չագրի կալուածին հարցը լուծուած էր: Մէկ մասը ծախուած, միւսը՝ Հայաստանի Հանրապետութեան դեսպանատուն ըլլալու յատկացուած, իսկ կուտակուած եկամուտներով նախատեսուած էին կարգ մը ծրագիրներ, որոնցմէ կարելորներէն մէկն էր մշակութային կեդրոնի ստեղծումը: Այսքան ծաւալով հաստատութիւն մը պէտք էր որ վերսկսէր անշուշտ իր պարբերաթերթը, առնուազն որպէս տեղեկատուական եւ հաշուետուական օրկան:

Սակայն սկսիլը դիւրին չէր, քանի որ «Կռունկ» երգչախումբը արդէն դադրած էր գոյութիւն ունենալէ, որը նպաստաւոր

մշակութային կորիզ մըն էր, ինչպէս նշեցի նախապէս: Նպատակս էր պարբերաթերթը դուրս հանել իր տեղատուական կաղապարէն եւ երիտասարդ սերունդը ներգրաւել խմբագրական աշխատանքին: Կրնամ ըսել որ որոշ չափով յաջողեցայ գրողներու երիտասարդութիւնն ու նիւթերու այժմեականութիւնը պահպանել եւ զանոնք դարձնել հանդէսին հիմնական մասը, տեղեկատուական, հաշուետուա-

կան եւ ընկերային լուրերու կողքին: Այստեղ, թէեւ ուշ, բայց պարտ կը զգամ շնորհակալութիւն յայտնել արուեստագէտ Ռաֆֆի ՉԷՉՃԷՆԵԱՆԻՆ, որ ոչ միայն առաջին 3-4 թիւերուն գեղարուեստական արդի ձեւաւորումները կատարեց, այլ ինքը հեղինակն է նոր շրջանի «Տեղեկատու»ի «logo»-ին (տարբերանշան) եւ որ այժմ գեղարուեստական էջադրողն է ՉԷԽԻԱ հրատարակուող «Օրեր» պարբերաթերթին: Ինչպէս նաեւ Շահէ Լուսարարեանին, Արաքսի Տէրունեան-Խաչերեանին, Սօսի Ներետեան-Յակոբեանին, Պրիժիթ Գալընեանին եւ երաժշտագէտ Հայկ Աւագեանին, որոնք տարբեր յօդուածներով ճոխացուցին «Տեղեկատու»-ն (սկստի ունիմ 1996-2000 ժամանակաշրջանը):

Տ. - Այս հանդէսին խմբագրութիւնը ձեր առաջինն էր այս ասպարէզին մէջ: «Տեղեկատու»-էն ետք այլ հանդէս խմբագրա՞ծ էր:

Հ.Չ. - Այո, «Տեղեկատու»-ն իմ առաջին խմբագրական փորձս էր, եւ անկէ ետք ուրիշ հանդէս չեմ խմբագրած: Բայց 90-92 տարիներուն, Աւետիս Մովսէսեանին

(այժմ ողբացեալ) օգնած են «Ջահակիր» ի խմբագրութեան աշխատանքներուն, որը լաւ փորձառութիւն էր, քանի որ այդ ատեն տակաւին հին ձեւով գրաշարութիւն էր:

Տ.-Պիտի ուզէի՞ք շարունակել այս աշխատանքը կամ այլ հանդէս մը խմբագրել: Ինչո՞ւ:

Հ.Զ. - Ոչ, պիտի չուզէի շարունակել այդ աշխատանքը: Նկատի առէք որ տակաւին Եգիպտոս էի, երբ դադրեցուցի իմ աշխատանքս որպէս խմբագիր, որովհետեւ, 21-րդ դարու շէմին, տեսակ մը գրաքննութիւն կար իմ խմբագրականներու եւ յօդուածներու վրայ:

Հանդէս մը կը խմբագրելու ամենապարզ պայմանն է միտքերու ազատ արտայայտում: Այլ խօսքով չեմ կրնար կուսակցութեան մը կամ միութեան մը թերթ խմբագրել: Փորձս այդպէս ցոյց տուաւ: Կրնամ աշխատակցիլ, սակայն, բոլորովին անկախ թերթի կամ կայքի մը:

Տ.- Առաջին թիւէն իսկ օրուան կարելոր եւ թէժ հարցերուն մասին խմբագրականներ ունիք «Տեղեկատու»ի մէջ, բան մը որ աւելի ուշ չէ եղած. այդ խմբագրականները սպասուած արդիւնքը ունեցա՞ծ են, այլ խօսքով՝ որոշ հարցերու շուրջ կարծիք կազմելու օգնա՞ծ են:

Հ.Զ. - Շնորհակալ եմ որ դուք, հետազօտկան աշխատանք տարած էք հանդէսին նոր շրջանի թիւերուն վրայ եւ հասած այդ եզրակացութեան: Մասամբ, այո, գրած խմբագրականներս եւ յօդուածներս առիթ ստեղծեցին, շատ նեղ շրջանակի մէջ, տարբեր տարիքի կարդացողներու, որ իրենց կարծիքները յայտնեն արծարծուած հարցերուն մասին, բայց անկէ անդին չանցան քննարկումները: Նկատի պէտք է առնել նաեւ, որ երեք կամ չորս ամիսը անգամ մը հրատարակուող հանդէսին մէջ աւելի էին այժմեական գաղափարներն ու քննադատութիւնները քան այն ատեն հրատարակուող հայ թերթերուն մէջ գրուածները: Դժբախտութիւնը, ազատօրէն չկարենալ գրելու կողքին այն էր, որ հանդէսին տպաքանակը քիչ էր եւ

կը բաժնուէր միայն անդամներուն: Առաջարկ կար որ անվճար բաժնուի բոլորին, քանի որ համայնքը արդէն նօսրացած է: Հիմա որ ամէն հանդէս իր կայքը ունի, կը կարծեմ թէ այդ հարցը լուծուած է:

Միւս կողմէ սակայն, պէտք է ըսել, որ որքան ալ գրես, կան աւանդական կադապարուած ձեւականութիւններ որոնք ամենայն ճշդապահութեամբ կը կազմակերպուին տարուան ընթացքին (պազար, պարահանդէս, մարզական մրցաշարք, եղեռնի յուշերեկոյ եւայլն...), որոնց շատ աւելի կարեւորութիւն կը տրուի սփիւռքի համայնքներուն մէջ, քան միտքի զարգացման: Այս կացութիւնը կը յիշեցնէ Charlie Chaplin-ի Modern Times (Արդի Ժամանակներ) ժապաւէնին գործարանի ճաշի մեքենան, ուր միայն սպունգը ճզգրտօրէն կ'աշխատի գործաւորին բերանը սրբելու համար, որ բան չէ կերած, սնունդ չէ առած:

Տ.-Կրցա՞ծ էք ձեր դրոշմը դնել ձեր խմբագրած թիւերուն վրայ:

Հ.Զ. - Դարձեալ, նկատի առնելով հանդէսին տեղեկատուական եւ հաշուետուական բնոյթը, կը կարծեմ թէ այո: Պարզապէս փորձեցի որ վերոյիշեալ տեսակի ձեռնարկներուն նկարագրութեան տրամադրուած մասը աւելի նուազ ըլլայ քան կարծիքներ արտայայտելու մասը: Որքանով յաջողեցայ, դուք դատեցէք:

Տ.- Ի՞նչ կրնաք ըսել խմբագիր-ընթերցող յարաբերութեան մասին, «Տեղեկատու»ի պարագային:

Հ.Զ. - Եգիպտահայութեան նման փոքր գաղութի մը մէջ ընթերցողը տարբեր առիթներով կը հանդիպի խմբագիրին եւ կը յայտնէ իր կարծիքը այս կամ այն նիւթին մասին որ լոյս տեսած էր նախորդ թիւին մէջ: «Տեղեկատու»ին պարագային՝ հարցը այն էր որ այդ նախորդ թիւը կրնար երեք ամիս առաջ ըլլալ: Առաջին թիւերէն մէկուն մէջ յաջող փորձ մը եղաւ որ չկրկնուեցաւ, երբ Սօսի Ներեստեան-Յակոբեանը Այծեմնիկի հանգստեան տան վերաբերեալ առաջարկ մը գրած էր եւ խնդրած ընթերցողներէն, որ իրենց կարծիքը գրաւոր ուղղարկեն հանդէսի

հասցեին: Ի զարմանս իր եւ իմ, «Տեղեկատու»ն առաջին եւ վերջին անգամն ըլլալով ունեցաւ նամականի: Վերադառնալով ձեր հարցումին, կը կարծեմ թէ նոյնիսկ եթէ ընթերցողները քիչ են եւ իրենց հետ յարաբերութիւնը տկար, գրողը պէտք է գրէ այդ քիչին համար:

Տ.- Խմբագիր ըլլալու կողքին նաեւ յօդուածներ ստորագրա՞ծ էք «Տեղեկատու»ին մէջ:

Հ.Զ. - Այո, յօդուած, սիւնակ եւ տասնեակ մը հարցազրոյցներ:

Տ.- Կը շարունակէ՞ք գրական կամ խմբագրական որեւէ աշխատանք տանիլ ներկայիս:

Հ.Զ. - Խմբագրական աշխատանք չեմ ըներ, քանի որ վերջին չորս տարիներուն հայկական միօրեայ վարժարանի տնօրէնութիւնը ստանձնած ըլլալով, աւելի լեզուի ուսուցման հարցերով կը զբաղէի: Բայց գրելը միշտ կայ: Ընթերցանութիւնն ու գրելը շնչառութիւնն են միտքին:

Տ.- Խորին շնորհակալութիւն

Հ.Զ. - Ես եմ ձեզ իսկապէս շնորհակալ ձեր երախտագիտութեան համար...Եւ վստահ եմ որ ձեր խմբագրութեան շրջանը պիտի ըլլայ ամենալաւը: Գրական ասպարէզէն ներս ձեր ունեցած փորձառութիւնն ու յաջողութիւնը կը վկայեն այդ:

Զրոյցը վարեց՝ Մ. Երամեան

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ ԵՕԹԸ ՎԵՐՔԵՐԸ

Գիւմրիի (Հայաստան) Վարդանանց հրապարակին վրայ գտնուող Սուրբ Աստուածածին եկեղեցին ժողովուրդին համար եօթ Վերք կը կոչուի, որովհետեւ այնտեղ կը պահուի Աստուածածնի այն պատկերը, ուր եօթ նետեր կը խոցեն Կոյսին սիրտը: Կ'ըսուի թէ այս նկարը Ղուկաս Աւետարանիչի գործն է:

Թերեւս Գիւմրիի այս եկեղեցին միակն է հայկական եկեղեցիներուն մէջ, որ նման անուն ունի, թէկուզ անպաշտօն անուն:

Աստուածածնայ կեանքին մէջ եօթը ծանր դէպքեր կան, որոնք կարելոր են կաթողիկէ եկեղեցիին համար եւ որոնց մասին խոկալը Աստուածածնայ տառապանքներուն անդրադառնալու միջոց է:

Ի՞նչ են սակայն Աստուածածնի եօթը վերքերը:

1. Սիմէոնի մարգարէութիւնը, թէ «սուր մը պիտի դաշունահարէ Կոյսին սիրտը»:

2. Մարիամի փախուստը Յովսէփի եւ Յիսուսի հետ դէպի Եգիպտոս, փրկելու համար Յիսուսը մանուկները սպաննելու Հերովդէսի հրամանէն:

3. Մարիամի եւ Յովսէփի Յիսուսը կորսնցնելը, երեք օր ետք տաճարին մէջ գտնելէ առաջ Զինք:

4. Մարիամի հանդիպումը Յիսուսի, խաչը ուսին, Գողգոթայի ճամբուն վրայ:

5. Յիսուսի խաչելութիւնը, մինչ մայրը Մարիամ խաչին տակ էր:

6. Յիսուսի անշնչացած մարմնին խաչէն վար առնուիլը եւ Մարիամի գիրկը դրուիլը:

7. Յիսուսի թաղումը:

«ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ»Ի ՆԱԽԿԻՆ ԽՄԲԱԳՐՈՒՇԻ ՏԻԿԻՆ ՇԱՔԷ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆԻ ՀԵՏ

Տեղեկատու - Գիտենք որ Հայաստանէն եկած էք Գահիրէ բնակութիւն հաստատելու, որպէս կողակիցը Ասպետ Արթինեանի. այսինքն՝ սկսած էք ապրիլ եգիպտահայ գաղութին մէջ քառորդ դար մը կամ աւելի առաջ. կը յիշէ՞ք այն օրերու գաղութին վիճակը. ի՞նչ կրնաք ըսել այդ մասին, ե՛ւ որպէս սովորական բնակիչ, ե՛ւ որպէս կրթական ոլորտի աշխատող՝ ուսուցչուհի:

Շաքէ Մարգարեան - Նախ շնորհակալ եմ Ձեզ՝ զիս յիշելու եւ այս առիթը ընծեմնելուն համար:

Գալով եգիպտահայ համայնքին՝ նախկինը շատ տարբեր չէր ներկայ վիճակէն՝ նոյն գործունէութիւնը, նոյն զբաղուածութիւնը, նոյն աշխոյժ կեանքով կ'ապրէր եգիպտահայ համայնքը: Թերեւս այսօր տարբերութիւնը միայն անհատներուն նուազիւն է:

Որպէս սովորական բնակիչ՝ նախ պէտք է ըսեմ որ ռեւէ հայաստանցիի համար անսովոր երեւոյթ է ակումբ երթալ՝ հայերու հանդիպելու, քանի որ Հայաստան մենք ամէնուր հայերու հետ կը շփուինք՝ տուն-դրացիներ, դասընկերներ, աշխատանքային ընկերներ, պարտէզներու, փողոցներու մէջ: Հետեւաբար, ես եւս բացառութիւն չէի, սակայն, բարեբախտաբար, շուտ համակերպեցայ այդ իրողութեան հետ: Սկզբնական շրջանին, գործիս բերումով, հայութեան հետ նուազ շփում կ'ունենայի, միայն հանգստեան օրերուն կ'այցելէի որոշ ակումբներ եւ շուտով բաւական բարեկամներ ունեցայ:

Տարբերութիւններէն կամ աւելի ճիշդը՝ փոփոխութիւններէն կարելի է համարել նաեւ հետեւեալը: Սրտի խորը ցաւով պիտի յիշատակեմ աւելի յաճախ այցելած այն սրահներուն անունները, որոնք ներ-

կայիս «հանգուցեալ» եղած են՝ Հայկական Ընթերցասրահ եւ Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւն:

Հայկական Ընթերցասրահ երբ կ'այցելէինք, միայն 8-10 հայու կը հանդիպէինք, որ արդէն իսկ «հոգեվարքի» ապացոյցն էր: Ուրեմն առաջինը՝ Ընթերցասրահը իր դռները մշտապէս գոցեց:

Իմ այցելութեանս սկզբնական շրջանին Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութիւնը բաւական աշխոյժ կեանքով կ'ապրէր եւ մեծ թիւով այցելողներ կ'ունենար՝ երբեմն սրահը լեփ-լեցուն կ'ըլլար: Համայնքին անդամներուն նուազումին հետ, այդ սրահն ալ աստիճանաբար, սկսաւ մոմի մը պէս դանդաղօրէն հիւծիլ, ապա՝ ցաւ ի սիրտ, «ոչ եւս» դարձաւ:

Յաջորդը Նիւր-Իսթըն էր, որուն մէջ սկզբնական շրջանին՝ գրեթէ 20-30 հայերու կը հանդիպէինք. մեծահասակներ, երիտասարդներ եւ մանուկներ, յաճախ միջոցառումներ կը կազմակերպուէին: Աստիճանաբար այցելողներուն թիւը սկսաւ նուազիլ եւ գոցուելու վրայ էր փառահեղ անցեալ ունեցող այս ակումբը եւս, որուն տիրելու համար «ակն ընդ ական» կռիւ կը մղէր ճիշդ քովը գտնուող, պզտիկ տարածք ունեցող կառավարական դպրոց մը: Բարեբախտաբար, քանի մը սրտցաւ նախկին Նիւր-Իսթըններու քրտնաջան աշխատանքին շնորհիւ, հայերը վերստացան իրենց իրաւունքը: Ներկայիս իբրեւ հայկական կառոյց եւ իբրեւ ակումբ Նիւր-Իսթըն գոյութիւն ունի, սակայն առանց հայ այցելուներու (այցելողները ղպտիներ են): Միայն երբեմն-երբեմն հայկական միջոցառում մը կը կազմակերպուի՝ ի ներկայութեան նուազ թիւով հայերու եւ տարեկան անգամ մը ժողով կը գումարուի՝ հայ անդամներուն համար:

Իբրեւ կրթական ոլորտի մասնագետ՝ մանկավարժ-ուսուցչուհի, կրնամ ըսել որ տարբերությունը աշակերտներու թիւին եւ մակարդակին տեղատուութիւնն է: Սակայն, անցեալին եւ ներկայիս ամենատխուր տարբերութիւնը եղաւ Գալուստեան Ազգային Վարժարանին քանի մը տարի առաջ գոցուիլը: Համայնքին պարծանքը համարուող, հայութեան եւ աշխարհին հռչակաւոր անձեր (Գառզու, Գոհար Գասպարեան, Յակոբ Յակոբեան.....) պարգեւած նախկին վարժարանին ափ մը մնացած աշակերտութիւնը փոխադրուեցաւ Նուպարեան վարժարան, որ վերանուանուեցաւ Գալուստեան-Նուպարեան, իսկ Գալուստեանին տարածքը կառավարութիւնը գնեց եւ շէնքը՝ մեր կսկծալի հայեացքներուն ներքոյ, հողին հաւասարուեցաւ: Ու գոցուեցաւ պատմական փառաւոր էջ մը՝ իր յետին միայն յիշողութիւններ ձգելով:

S.- Այսօր տարբեր կը գտնէ՞ք եգիպտահայ գաղութին վիճակը. ի՞նչ առումով:

Շ.Մ.- Ոչ միայն սրահներու եւ դպրոցներու չափանիշով, այլ ընդհանուր առումով համայնքին վիճակին տարբերութիւնը՝ նախկինին համեմատ, անդամներու «տերեւաթափ»ն է: Եգիպտահայ համայնքին համար արդէն տարիներ շարունակ մշտական աշուն է....

Սակայն հայը, ինչպէս միշտ, չյուսահատող կամք ունի եւ լաւատես է: Անշուշտ, ուրախալի է տեսնել, որ հակառակ նօսրացումին, եգիպտահայ համայնքը լիարժէք կեանքով կ'ապրի, կը շարունակէ իր աշխոյժ, զուարթ եւ կենսախինդ երթը. ճիշդ այն քաջերուն պէս, որոնք լաւ յոյսով կը շարունակեն ապրիլ եւ մահը կ'ընդունին ժպիտը դէմքերուն :

S.- Ինչպէ՞ս սկսաք ձեր աշխատանքը, որպէս խմբագրուհի «Տեղեկատու»ին:

Շ.Մ.- «Տեղեկատու»ի խմբագրութիւնը ստանձնելու առաջարկով ինծի դիմեցին ՀԲԸՄ-ի Եգիպտոսի Շրջանակային Յանձնաժողովի եւ Գահիրէի ՀԲԸՄ-ի

Պատուոյ Ատենապետ, «Տեղեկատու»ի խորհրդատու, յարգարժան Տիար Պերճ Թերզեանն ու հանդէսին այդ ժամանակուան երկարամեայ խմբագրուհին, այժմ լուսահոգի տիկին Արաքսի Տեովլէթեանը: Սկիզբը կը տարակուսէի, թէ պիտի կարենայի այդ լուրջ եւ պատասխանատու պարտականութիւնը իրականացնել: Սակայն անոնք, երկուքն ալ քաջալերեցին զիս եւ ես համաձայնեցայ:

S.- Խմբագրի ձեր աշխատանքի ընթացքին ի՞նչպիսի դժուարութիւններու հանդիպեցաք:

Շ.Մ.- Անկեղծօրէն ըսած, իբրեւ խմբագիր գործունէութեանս ընթացքին գրեթէ ոչ մէկ դժուարութեան հանդիպեցայ (մանաւանդ որ մշտապէս կը վայելէի վերը նշածս երկու յարգարժան անձերուն աջակցութիւնը): Հաւանաբար միակ դժուարութիւնը կամ աւելի ճիշդ՝ անպատեհութիւնը յաճախակի կրկնուող անքուն գիշերներն էին, մանաւանդ եթէ նկատի ունենանք, որ այդ աշխատանքը կը զուգորդուէր դպրոցին եւ Թորգոմեան գրադարանին աշխատանքներուս հետ:

S.- Ի՞նչ է ձեր կարծիքը «Տեղեկատու»-ընթերցող յարաբերութեան մասին:

Շ.Մ.- Դժբախտաբար, ցաւալի իրողութիւն մըն է ընթերցանութենէ հեռացումը, ըլլայ «Տեղեկատու»ին, որեւէ այլ պարբերականի կամ գիրքի պարագային: Մարդիկ աւելի կը նախընտրեն համացանցէն, դիմատետրէն եւ այլ նորարարական աղբիւրներէ որեւէ լուր կարդալ, բայց ո՛չ մամուլէն: «Տեղեկատու»ն բացառութիւն չի կազմեր. ընթերցողներ ունի, սակայն, դարձեալ սրտի ցաւով կը կրկնեմ՝ սակաւաթիւ...

S.- Ի՞նչ կը խորհիք մամուլի, մանաւանդ հայ մամուլի ապագային մասին, թերթերու եւ հանդէսներու պարագային, երբ ճարտարարուեստական նորութիւնները որոշ չափով կը նսեմացնեն տպագրեալ մամուլին անհրաժեշտութիւնը:

Շ.Մ.- Գալով ներկայիս, այսօր որեւէ քաղաքական կամ այլատիպ իրադարձութիւն երկվայրկեաններու ընթացքին կը սփռուի ամբողջ աշխարհի տարածքին՝ նորարարական արուեստագիտութիւններու շնորհիւ, որուն հետեւանքով ալ կը նսեմանայ տպագրեալ մամուլին գոյութիւնը:

Ի՞նչն է, արդեօք, պատճառը: Մամուլին անհետաքրքիր, երբեմն՝ ժամանակավրէպ նիւթերու առկայութիւնը, թե՛ պարզապէս ընթերցանութեան հանդէպ սիրոյ պակասը: Եթէ վերջինը, եւ ատոր յանցանքը ժամանակակից արուեստագիտութիւններու վրայ կը բարդուի, ինչո՞ւ ուրեմն ուրիշ ազգեր տակաւին կը սիրեն եւ կը կարդան տպագրեալ մամուլը:

Տեսէ՛ք եգիպտացիները՝ նոյնիսկ ամենահասարակ մասնագիտութեան տէր մարդիկ, առտու կանուխ օրուան թերթը ձեռքերնին բռնած հետաքրքրութեամբ կը կարդան. կը կարդան գետնուղիի, հանրակառքի, որեւէ տեղ կարգի կեցած ժամանակ: Նոյն պատկերն է չինացիներու, քորեացիներու, ռուսերու եւ որոշ այլ ազգերու մօտ:

Ուրեմն, ո՞ւր փնտռել՝ դարերէ ի վեր ընթերցասէր եղած, գիրքը իր կեանքին գինով փրկած, իր անձնական հարուստ գրադարանով հպարտացած եւ այդ գրադարանը իր զաւակներուն իբրեւ բարձրարժէք ժառանգութիւն ձգած հայուն ընթերցասիրութեան կորուստին պատճառը....

«ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ»Ի ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻ ԽՄԲԱԳԻՐՆԵՐԸ

Կենսագրական տուեալներ

ՀԱՐԻ ԶԷՉՃԷՆԵԱՆ

Ծնած է Գահիրէ 4 Դեկտ. 1960-ին: Նախնական եւ երկրորդական ուսումը ստացած է տեղւոյն Գալուստեան վարժարանին մէջ, որմէ ետք աւարտած է Գահիրէի Համալսարանի գիտութեան կաճառի քիմիագիտութեան բաժինը: Տարի մը որպէս քիմիագէտ աշխատելէ ետք, մօտաւորապէս 16 տարի աշխատած է Գահիրէի Միացեալ Թագաւորութեան հիւպատոսարանը: Նոյն տարիներուն, բայց տարբեր ժամանակաշրջաններու ընթացքին, մաս կազմած է Գահիրէի ձայնասփիւռի հայկական բաժնի անձնակազմին եւ սիրայօժար ստանձնած «Տեղեկատու»ի նոր շրջանի առաջին տարիներուն խմբագրութիւնը:

2004-ին գաղթած է ԱՄՆ, ուր հաստատուած է մայրաքաղաք Ուաշինկթըն: 2008-ին ստացած է Աստուածաբանութեան մագիստրոսի վկայական Նիւ Եորքի Ս. Վլատիմիր եւ Ս. Ներսէս ընծայարաններէն:

Կարճ ժամկէտներով երկու տարբեր NGO-ներու (ոչ-կառավարական հաստատութիւն) մէջ աշխատելէ ետք, 2012-ին մեկնած է Ֆրանսա, ուր մօտաւորապէս երեք տարի աշխատած է Փարիզի հայկական Մայր Եկեղեցւոյ գրադարանին մէջ:

2016-ին վերադարձած է Ուաշինկթըն, ուր ստանձնած է տեղւոյն Շնորհալի միօրեայ վարժարանի տնօրէնութիւնը, մինչեւ անցեալ տարուան՝ 2020-ի ուսումնական տարեշրջանի աւարտը:

ՏԻԳՐԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Բանասէր, մատենագէտ, մտաւորական, ուսուցիչ Տիգրան Գէորգեան ծնած է 1936-ին, Գահիրէ եւ մահացած 2019 թուականին:

Նախակրթութիւնը ստացած է Գալուստեան Ազգ. Վարժարանէն՝ ներս, ապա յաճախած է Տոն-Պօքօ արհեստագիտական վարժարանը 1950-1951

Որպէս գիշերօթիկ աշակերտ 1951-1955 թուականներուն կ'ուսանի Վենետիկի Մուրատ-Ռափայէլեան վարժարանէն՝ ներս:

1972-ի Սեպտեմբերին մինչև 1973-ի Յունիս ամիսը կը գտնուի Երեւան, որպէս Երեւանի Պետական Համալսարանի Արսէն Տէրտէրեանի անուան Հայ Գրականութեան Ամբիոնի **սրբաժէտ**: Կը վերադառնայ Նոր ատաղձով լեցուած:

1957-1959 կը վարէ «Արեւ»ի օգնական խմբագրի պաշտօնը:

Մինչև 1982 թուականը եղած է աշխատակիցը «Արեւ» օրաթերթին, ուր ստորագրած է բանասիրական բազմաթիւ յօդուածներ եւ ուսումնասիրութիւններ:

1960-ին կը սկսի իր մանկավարժական ասպարէզին, Նախ Գալուստեան, ապա Նուպարեան Ազգային վարժարաններուն մէջ, որպէս հայերէն լեզուի եւ գրականութեան ուսուցիչ: Այս աշխատանքը կը շարունակէ մինչև 1996:

Եղած է խմբագիրը Գալուստեանի «Ուղի» եւ Նուպարեանի «Արեգ» աշակերտական պարբերաթերթերուն:

1981-ին կը ստանձնէ «Տեղեկատու»ի խմբագրութիւնը, սակայն մէկ թիւ լոյս ընծայելէ ետք հանդէսը կը դադրի, հրատարակութեան հերթականութեան խախտումին պատճառով:

Դադարումէն 15 տարի վերջ, երբ կը վերսկսի «Տեղեկատու»ն իր «Նոր շրջան»ին, Գէորգեան կը ստանձնէ խմբագրութիւնը, զոր կը վարէ 1999-ի Յունուարէն (նոր շրջան, թիւ 10) մինչև 2002-ի Ապրիլը (նոր շրջան, թիւ 23), որմէ ետք կը շարունակէ յօդուածներով մասնակցիլ եռամսեային:

Հեղինակ է հինգ հատորներու:

Իր մահկանացուն կնքած է 2019 թուականին:

ԱՐԱՔՍԻ ՏԵՕՎԼԵԹԵԱՆ

Ծնած է Հալէպ եւ տեղւոյն Կիլիկեան Նախակրթարանը յաճախելէ յետոյ, իր ուսումը շարունակած է Հալէպի Ամերիկեան գոլէճէն ներս (Ալէքսիո Գոլէճ):

Ուսուցչական պաշտօնի կոչուած է ՀԲԸՄի Լ. Նաճարեան-Գ. Կիւլպէնկեան Վարժարանէն ներս:

Կանուխէն մաս կազմած է Հալէպի ՀԲԸՄ-ՀԵԸ պասքէթպոլի աղջկանց խումբին եւ հետագային անդամ ընտրուած՝ նոյն Միութեան գործադիր մարմին, յառաջ տանելով աշխոյժ գործունէութիւն:

1961-ին Եգիպտոս գալով ամուսնացած է երիտասարդ հասարակական գործիչ Նորայր Տեօվլեթեանի հետ եւ վերջնական կայք հաստատած Գահիրէ:

Եգիպտոսի մէջ շարունակելով իր գործունէութիւնը հետզհետէ մաս կազմած է ՀԳՄ-ի Տիկնանց Յանձնախումբին, Հայ Մշակոյթի Բարեկամներու Վարչութեան եւ Գահիրէ-ի Առաջնորդարանի Ուսումնական Խորհուրդին:

1968-էն սկսեալ ամբողջ երեք տասնամեակ ստանձնած է պատասխանատուութիւնը Գահիրէի Պետական Ռատիոկայանի Հայկական Բաժնին:

Այս ուղղութեամբ ստացած է գնահատանքի պատուոյ գիրեր, եգիպտահայոց Նախորդ առաջնորդ հոգեւոյս Զաւէն Արք. Չինչինեանէ եւ Եգիպտոսի Մշակոյթի Նախարարութենէն:

Այս բոլորին կողքին սատարած է ՀՀ Դեսպանութեան Տիկնանց Օժանդակ Յանձնախումբին գործունէութեան, ինչպէս նաեւ ազգային տօներու առիթով կազմակերպուած համագաղութային ձեռնարկներու գեղարուեստական բաժնի պատրաստութեան:

Շրջան մը աշխատակցած է «Արեւ» օրաթերթին:

Իսկ 2002-էն 2011 ամբողջ 10 տարի սիրայօժար կերպով վարած է խմբագրութիւնը ՀԲԸՄ-ի եռամսեայ «Տեղեկատու» պարբերաթերթին:

Մահացած է 2017 թուականին:

ՇԱՔԷ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ (ինքնակենսագրություն)

Ծնած եմ Հայաստան, Երեւան: Միջնակարգ դպրոցը ավարտելէ ետք ուսանած եմ Երեւանի No 1 ուսումնարանի «Կառուցող-Գծագրող» (Constructor – Designer) բաժինին մէջ: Հետագային ուսումնա շարունակած եմ Խաչատուր Աբովեանի Անուան Մանկավարժական Համալսարանէն ներս, գերազանց ավարտելով «Գրադարանավարութիւն-Մատենագիտութիւն» բաժինը: Զուգահեռաբար մասնակցած եւ ավարտական վկայականներ ստացած եմ նոյն համալսարանին մէջ գործող «Թղթակիցներ»ու եւ «Գեղանկարիչներ»ու դասընթացքներէն:

1990-ին ամուսնանալով՝ մշտական բնակութիւն հաստատած եմ Գահիրէ: Սկզբնական շրջանին աշխատած եմ ԱՄՆ Գոնկրէսի Գրադարանի Գահիրէի մասնաճիւղին հայկական գիրքերու բաժնին մէջ:

1998-2005 թղթակցած եմ «Յուսաբեր» օրաթերթին՝ ամբողջացնելով շաբաթօրեայ «ԱՅԼԱԶԱՆ» կոչուող էջը:

1998-2009 իբրեւ ուսուցիչ աշխատած եմ Գալուստեան Ազգային Վարժարանէն ներս, դասաւանդելով Հայոց Լեզու, Հայոց Պատմութիւն եւ Ազգային Կրօն նիւթերը: 2009-ին՝ Ազգային Առաջնորդարանի կարգադրութեամբ, փոխադրուած եմ Նուպարեան Ազգային Վարժարան, ուր պաշտօնավարած եմ մինչեւ 2016 թուականը:

2004-2008 Հայ Գեղարուեստասիրաց Միութենէն ներս կազմած եմ «Հայ Ենք Մենք» մանկա-պատանեկան խումբը, որ ամէն Հինգշաբթի շատ հետաքրքրական եւ աշխոյժ գործունէութիւն կը ծաւալէր սրահին կամարներուն տակ, խումբին անդամներէն զատ գոհ ձգելով նաեւ ծնողքը:

2011-ին իբրեւ փոխ խմբագիր եղած եմ Գահիրէի ՀՐԸՄԻ «Տեղեկատու» եռամսեայ պարբերաթերթին (Յուլիսի եւ Հոկտեմբերի թիւերուն): Ապա, 2012-ի Յունուարէն մինչեւ 2016 թ. Յունուարի թիւը ստանձնած եմ «Տեղեկատու»ի խմբագրի պաշտօնը:

2018-ի Նոյեմբերէն սկսեալ մինչեւ 2019-ի Դեկտեմբեր 31, ստանձնած եմ Գահիրէի «Արեւ» շաբաթաթերթին խմբագրի պաշտօնը:

2008 թուականէն սկսեալ առ այսօր պատասխանատուն եմ Գահիրէի Ազգային Առաջնորդարանի «Թորգոմեան Ազգային Մատենադարան»ին:

ՄԱՐՈՒՇ ԵՐԱՄԵԱՆ

Ծնած է Հալէպ, շրջանաւարտ է Քարէն Եփփէ Ազգային Ճեմարանէն, Պէյրութի բարձրագոյն Երաժշտանոցի եւ Քաշանի Երաժշտանոցի (Ֆրանսա) դաշնամուրային բաժիններէն:

Երեւանի Մանուկ Աբեղեանի անուան գրականութեան ինստիտուտին մէջ պաշտպանած է «Սփիւռքահայ Բանաստեղծութիւնը 1965-1995 տարիներուն» աշխատութիւնը, տիրանալու համար թեկնածուական աստիճանի: Այս աշխատանքը լոյս տեսած է Գահիրէ, 2018 թուականին, որպէս "Զահակիր" թերթի յաւելուած:

Հրատարակուած ունի վեց բանաստեղծական, երկու պատմուածքներու եւ մէկ ուսումնասիրական հատորներ:

Այժմ կ'ապրի Գահիրէ. պատասխանատուն է Եգիպտոսի ՀՐԸՄԻութեան արխիւներուն, ՀՐԸՄԻ Երուանդ Գ. Աղաթօն գրադարանին եւ 2016 թուականէն խմբագիրն է ՀՐԸՄԻութեան «Տեղեկատու» պարբերաթերթին:

«ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ»Ի ՆՈՐ ՇՐՋԱՆԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԸ

Պատասխանատու խմբագիր	Պերճ Թերզեան	1996-1998, թիւ 1-7
Խմբագիր	Հարի Չէչճէնեան	1996-2000, թիւ 1-17
Պատասխանատու խմբագիր	Տիգրան Գէորգեան	1999-2002, թիւ 10-23
Խմբագիր	Արաքսի Տէօվլէթեան	2002-2011, թիւ 24-61
Փոխ-խմբագիր	Շաքէ Մարգարեան	2011 Ապրիլ – 2011 Հոկտեմբեր, թիւ 59-61
Խմբագիր	Շաքէ Մարգարեան	2012-2016, թիւ 62-78
Խմբագիր	Մարուշ Երամեան	2016 Ապրիլ, թիւ 79-էն մինչեւ օրս՝ Յունիս 2021
Խմբագրական խորհրդատու	Պերճ Թերզեան	2007 Ապրիլ, թիւ 43 – 2017 Յունուար թիւ 82
Խմբագրական խորհրդատու	Տոքթ. Վիգէն Ճիգմէճեան	2017 Ապրիլ, թիւ 83-էն մինչեւ օրս՝ Յունիս 2021
Խմբագրական կազմ	Արաքսի Տէրունեան-Խաչերեան Սաթո Աբգարեան Պրիժիթ Գալընեան Մարտիկ Պալեան	թիւ 1-9 թիւ 7-9
Սրբագրիչ-վերստուգիչ ձեւաւորող	Անայիս Ճիգմէճեան Ռաֆֆի Չէչճէնեան Շահէ Լուսարարեան	2009-2010, թիւ 53-54 մինչեւ օրս 1996-1997, թիւ 1-3 1997 թիւ 4-էն մինչեւ օրս՝ Յունիս 2021
Համակարգչային շարուածք	Արմէն Գէորգեան Մանուէլ Գրիգորեան Անի Պօղոսեան Ռիթա Եմէնիճեան Սիլվա Ղազէլեան Գարուին Հէշէմա Շաքէ Մարգարեան Վարդուիի Արթինեան	2002 թիւ 22-23 1996-2001 թիւ 1-21 2005-Յունիս 2010 2009, Յունուարէն Յունիս 2010 Ապրիլ 2010 Յունիս-2012 Ապրիլ 2012- 2014 2012 Ապրիլ-2016 Յուն.

-2006 Ապրիլ (թիւ 39) - Սկիզբ «Տեղեկատու»ի գունաւոր տպագրութեան:

-Սօսի Ներետեան - Յակոբեան «Տեղեկատու»ի նոր շրջանի թիւ 4-ին մէջ առաջին անգամ երեւելէ ետք («Ինչո՞ւ Չէ», «Տեղեկատու», թեւ 4, էջ 9), մինչեւ այսօր կ'աշխատակցի պարբերաբերթիս, գրեթէ ամէն թիւի մէջ գաղութին եւ քաղաքին կեանքէն առնուած հետաքրքրական եւ հաճելի պատմութիւններ ստորագրելով:

-Կ'ուզենք գնահատանքով նշել այստեղ, թէ Շահէ Լուսարարեան 1997-էն ի վեր, ամբողջ 24 տարի եղած է ու կը շարունակէ մնալ «Տեղեկատու»ի ձեւաւորողը:

ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ

Եգիպտոսի մեջ Հայաստանի Հանրապետության լիազոր եւ արտակարգ դեսպան նշանակուած է, երեք տարուան ժամանակով, տիար Հրաչեայ Փօլատեան:

Տիար Փօլատեանի նշանակումը եղած է ըստ Սահմանադրութեան 132-րդ յօդուածի առաջին մասի երկրորդ կէտին:

Տիար Փօլատեան ծնած է Երեւան: 1993-ին ԵՊՀի Արեւելագիտութեան բաժինէն վկայուած է, որպէս Արեւելագիտութեան մագիստրոս:

Եգիպտոսի դեսպան նշանակուելէն առաջ տիար Փօլատեան եղած է Իրաքի Հանրապետութեան ՀՀի արտակարգ եւ լիազոր դեսպան 2018-2021, իսկ 2002-2006՝ Սուրիոյ ՀՀ Դեսպանութեան առաջին քարտուղար:

Կը տիրապետէ ռուսերէն, արաբերէն եւ անգլերէն լեզուներուն:

Ամուսնացած է եւ ունի երկու մանչեր:

«Ո՞Վ ԿԸ ՅԻՇԷ ՀԱՅԵՐԸ»

Նաճուան Տարուիչ

Այս օրերուն պաղեստինցիներու կրած արհաւիրքներու լոյսին տակ, երբ կը կարդանք պաղեստինցի բանաստեղ Նաճուան Տարուիչի բառերը, չենք կրնար չանդրադառնալ մեզ կապող-միացնող սահմանին:

Վերջին տողին հարցումը այնքան բազմամակարդակ է, որ մեծ խորութեան կ'առաջնորդէ ընթերցող-մտածողը:

Ե՛ս կը յիշեմ զիրենք
Եւ մղձաւանջներու bus-ը իրենց հետ կը նստիմ
Ամէն գիշեր
Եւ սուրճս, այս առաւօտ
Իրենց հետ կը խմեմ

Դո՛ւն, ոճրագո՛րծ,
Ո՞վ կը յիշէ քեզ ...

Արաբերէնէ թարգմանեց Մ. Ե.

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՂ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Այն սփիռքահայերը, որոնք կը հետեւին Հայաստանի արտաերթ ընտրութիւններուն (20 Յունիս 2021), յաճախ շփոթի կը մատնուէին տեսնելով ընտրապայքարին մասնակցող կուսակցութիւններուն թիւը եւ լսելով անոնց թեկնածուներուն յաճախ մանուածապատ խօսքերը:

Այս բոլորը յստակօրէն ներկայացնելու համար, Կոկանեան Սրահի Մշակութային Յանձնախումբը հրաւիրած էր եգիպտահայ ճարտարագէտ տիար Օհան Շանիկեանը, խօսելու «ՀՀ Արտաերթ խորհրդարանական ընտրութիւններ» նիւթով, Յունիս 10-ի երեկոյեան, Կոկանեան Սրահի նորոգուած պարտէզէն ներս:

Տիկին Լալա Շամամեան-Նիկոլեան հակիրճ խօքով ներկայացուց օրուան դասախօսը:

Հակառակ անոր, որ ունկնդիրներուն ներկայութիւնը սպասուածին չափ խիտ չէր, սակայն ներկաները մէկ ու կէս ժամ մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան դասախօսին, որ իր խօսքին պաստառի վրայ գծպատկերներ ալ միացուցած էր, բացատրութիւնները աւելի յստակ դարձնելու համար:

Գնահատելի է Կոկանեան Սրահի Մշակութային Յանձնախումբը, նման կարեւոր նիւթի մը անդրադառնալու իր գիտակցութեամբ:

ԱՆՍՊԱՍԵԼԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ԱՆՆԱ ՊՈՂԻԿԵԱՆԻ ՀԵՏ

Եգիպտահայ նկարչուհի Աննա Պողիկեանը աւելի ծանօթ է իր ծննդավայրէն դուրս, արուեստի շրջանակներուն մէջ, քան հոս, ուր իր գոյութիւնը մոռցուած կը թուի, դժբախտաբար:

Անշուշտ այս ծանօթութիւնը կամ հռչակը կու գայ իր պարբերական ցուցահանդէսներէն, որոնք օտար շրջանակներու մէջ կը հաստատեն զինք որպէս արուեստագիտուհի, որ բազմաթիւ միջոցներ կ'օգտագործէ՝ նկարչութիւն, քանդակ, էսսեալասիոն եւ այլն. օրինակի համար Պելճիքայի Քէնթ քաղաքին ժամանակակից Արուեստի Թանգարանին մէջ ունեցած է անհատական ցուցահանդէս մը, որ կը ներկայացնէ բամպակի առեւտրորի պատմութիւնը: Այս ցուցահանդէսը կոչուած է «Կարճ Երկար Պատմութիւն»:

Կամ այլ երկու ցուցահանդէսներ, մէկը 2015 թուականին, Թորինոյի (Իտալիա) Ռիվոլի բերդին մէջ, «Աղի Առեւտրականներ» խորագրով, իսկ երկրորդը 2016-ին, Փարիզի Փոմփիդու Կեդրոնը, «Ջրօսանք Անգիտակցութեան մէջ» խորագիրով:

Եգիպտահայ այլ արուեստագէտ մը՝ նկարիչ-երաժիշտ Հրանդ Քէշիշեան կը պատմէ իր հանդիպումը Աննա Պողիկեանի հետ, այդ ընթացքին կէս դար առաջ եգիպտահայերուն ապրած կեանքէն հարազատ պատկերներ տալով եւ լոյս սփռելով անհետացած դէմքերու վրայ:

Հինգշաբթի օր մը, 2013 թուականի Մարտ 22-ին, Մայրերու Օրուան տօնակատարութիւն մը կար Նուպարեան Մանկապարտէզին մէջ, ուր կինս՝ Սիրարիի-Սիսին կ'աշխատէր 1990 թուականէն ի վեր (Պուլաքի Գալուստեան վարժարանէն ներս քառորդ դար՝ 1965-1990 աշխատելէ ետք):

Այդ օր երկինքը պայծառ էր եւ օդը շատ հաճելի, իսկական գարնանային օդ, քանի մը օր տեւած Խամասինի հովերէն ետք:

Հազուադէպօրէն տունէն դուրս կ'ելլեմ, ինքզինքս կամաւոր բանտարկեալի կարգավիճակին մէջ դրած: Այդ օր սակայն որոշեր էի երթալ Մայրերու Օրուան նուիրուած հանդիսութեան, սրտիս այնքան մօտիկ մանուկներուն հետ հոգեվիճակս փոխելու համար:

Առաւօտեան 10:30 էր երբ դպրոց հասայ: Հանդիսութիւնը սկսեւ էր արդէն: Սակայն շուտով ձանձրացած, դուրս եկայ դպրոցէն եւ ոտքով դէպի տուն, Բոքսիի ուղղութեամբ սկսայ քալել:

Այն ատեն էր որ հեռուէն նշմարեցի Աննա Պողիկեանը, որ գնումներ ըրած, կ'ուզէր Լա'անի պողոտան կտրել:

Արտաքինը սոսկալի էր այնքան, որ սկսայ կասկածիլ թէ արդեօ՞ք, իրապէ՞ս ինքն էր: Սպասեցի մինչեւ պողոտան կտրեց ու երբ ինծի հասաւ, մօտեցայ իրեն եւ հարցունցի.

–Աննա՞ .. Աննան ես, չէ՞:

Անմիջապէս ճանչցաւ զիս.

–Հրանդի՛կ:

Այսպէս կը կանչէին զիս մանկութեանս,

երբ մօրս, Սիրվարդին հետ ամիսը անգամ մը այցելութեան կ'երթայինք Հելիոպոլիս, մօրենական մեծ մօրս՝ Թագուհի Տէր Միքայէլեանի Սալահ էլ Տին փողոցին վրայ գտնուող տունը:

Մայրս այդ բնակարանին մէջ մեծցեր էր եւ հոն ապրեր մինչեւ իր ամուսնութիւնը հօրս հետ, 1946 թուականին, որմէ ետք Գահիրէի միւս կողմը՝ Կիզէ կը բնակէր. ամիսը անգամ մը այցելութեան կ'երթար մօրը եւ կը մնար քանի մը օր: Այդ միջոցին էր որ կ'այցելէր Հելիոպոլիս բնակող մեր ազգականներուն եւ բարեկամներուն: Այդպէս է որ մեր մանկութեան հանդիպեր ենք Աննան եւ ես:

Կը յիշեմ որ ինք եւս մօրը Մարիին հետ մեր Կիզէի տունը կու գար յաճախ, կը յիշեմ մեր միասին **մլուխիա** ուտելը, կը յիշեմ մեր դրացուհի Լիլի Գույումճեանը, որ ինձմէ տասնմէկ տարի մեծ էր ... յիշատակներ, զորս դժուար է մոռնալը:

Փողոցին մէջ սկսանք զրուցել, յետոյ Աննան հրաւիրեց որ իր տունը երթամ, սուրճ մը խմելու:

–Կու գամ,– ըսի,– բայց սուրճ չեմ խմեր:

–Կրնամ թէյ հրամցնել,– ըսաւ:

Տունը Հորաս փողոցի թիւ 3 շէնքին մէջ էր, երկրորդ յարկին վրայ, մեր հանիպման վայրէն քանի մը քայլ անդին:

Երբ հասանք, մէկը մօտեցաւ իրեն, շէնքին դուռը բացաւ եւ երեքս վեր ելանք:

Տուն մտնելէս առաջ Աննան դարձաւ ինձի.

–Տան իրարանցումին մի՛ նայիր,– ըսաւ:

–Հարց չէ,– ըսի:

Բայց հազիւ ոտքս շէմէն ներս դրեր էի, շուրջս նայեցայ եւ ...

Ամէն կողմ տակնուվրայութիւն, ծածկուած կարծես հին Եգիպտոսի օրերէն մնացած փոշիի եւ աւազի թանձր խաւով:

1989-ին, Հայաստանէն վերադառնալէս ետք, գոնէ երկու անգամ այցելեր էի իր մօրը՝ Մարիին, մեռնելէն առաջ: Մարին մահացեր էր 2003 թուականին:

Շատ կը յարգէի այս կինը, որ Անդրանիկ Պողիկեանին կինն էր եւ քիչ մը տարօրինակ կը թուէր աչքիս:

Անդրանիկին եղբայրը՝ Ազատ Պողիկեանը Ալիս մօրաքրոջս ամուսինն էր: Երկուքը միասին կ'աշխատէին որպէս ժամագործ:

Կը յիշեմ որ տիկին Մարիին յարկաբաժինը ժամանակին շատ կոկիկ էր եւ մաքուր: Կը թուի թէ մօրը մահէն ետք Աննան երբեք հոգ չէ տարած տան մաքրութեան:

Կը յիշեմ նաեւ որ իրենց տան մէջ դիմանկար մը կար Տիրան Կարապետեանի վրձինով իրագործուած, որ յետոյ անհետացեր էր:

Ինչեւէ: Ես եւ Աննան դէմ դիմաց նստանք թուղթերով, ցուցահանդէսներու **քաթալոկ**ներով եւ խտասալիկներով (CD) ծանրաբեռնուած սեղանին առջեւ, որ փոշիի թանձր խաւով մը ծածկուած էր:

Իր արտաքին տեսքը սկիզբը ցնցում պատճառեց ինձի, բայց յետոյ վարժուեցայ կարծես, որովհետեւ իր զրոյցը հաճելի էր:

–Քանի մը տարիէ ի վեր քեզ կը փնտռէի,– ըսի իրեն,– որովհետեւ ՀԲԸՄի կողմէ պատուէր ունիմ եգիպտահայ արուեստագէտներու մասին թղթածրար մը կազմելու, հետեւաբար քու եւ Տիրան Կարապետեանի մասին տեղեկութիւններու կարիք ունիմ: Գիտեմ որ Տիրան Կարապետեանը մօրդ կողմէ ազգական էր ձեզի:

Աննան խօսեցաւ իր մասին, Տիրան Կարապետեանին մասին եւ յետոյ ըսաւ.

-Կը յիշեմ որ դուն միակն էիր մեր մէջ, որ մանկութեանդ գծագրութիւններ կ'ընէիր:

Զարմացայ որ կը յիշէր այնպիսի մանրամասնութիւններ, զորս ես մոռցած էի արդէն.

-Ես եւ մայրս ձեզի կու գայինք. ամառ օր մը 1957-ին, կը յիշեմ, հօրդ Մինասին խանութը նկարեր էիր. հայրդ շատ հպարտ էր քեզմով:

Հետաքրքրական է որ այդ չինական սեւ մելանով եղած գծանկարը մինչեւ այսօր կը պահեմ:

Յիշեց նաեւ թէ տարին քանի մը անգամ կը հանդիպէինք Հելիոպոլսոյ մէջ եւ բոլորս, մօրաքրոջս աղջիկը՝ Աստղիկն ալ մեզի հետ, կը խաղայինք:

Այսպէս էր միջեւ 1963: Յետոյ ամէն բան փոխուեցաւ: Այդ թուականին մօրաքրոջս Ալիսին ընտանիքը Սովետական Հայաստան փոխադրուեցաւ, մինչ մօրենական մեծ մայրս իրենցմէ առաջ 1962-ին գացած էր արդէն, միանալու համար իր մեծ մանչուն՝ Նուպար Տէր Միքայէլեանին (1917-1997), որ 1948 թուականին ներգաղթած էր:

Հետեւաբար մայրս դադրեցաւ Հելիոպոլիս երթալէ եւ մեր յարաբերութիւնը Աննայեց հետ կտրուեցաւ, երբ 16 տարեկան էի:

Այս առթիւ յիշեցի որ անցեալ դարու յիսունական թուականներու Հելիոպոլիսէն շատ գեղեցիկ յիշատակներ ունիմ: Անհամբեր կը սպասէի Հելիոպոլիս երթալու օրը: Օթօպիւսը կը նստէինք Կիզայէն մինչեւ մեթրոյին սկիզբը, ապա Նուզհայի գիծով դէպի Հելիոպոլիս կ'ուղղուէինք, հասնելով Մանշիաթ էլ Պաքրի թաղը: Երբ այդ շրջանին մօտենայինք, մեծ ուրախութիւն մը կ'ողողէր զիս, կարծես այլ երկիր մը ճամբորդած ըլլայի:

Հելիոպոլիսը իր ծառաշատ փողոցներով, կանաչ տարածքներով, բազմաոճ

գեղեցիկ շէնքերով եւ բնակչութեան փոքր թիւով (բաղդատելով այլ թաղերու խճողումին) հեքեաթային քաղաք մը կը թուէր ինծի: Այսօր դժբախտաբար քաղաքը խճողուած է ինքնաշարժներով, որոնց թիւը շատ աւելի է քան բնակիչներուն թիւը եւ քաղաքը, իր հանդէպ դրսեւորուած անփութութեամբ, շատ հեռու է հեքեաթային ըլլալէ: Դժբախտ պատահարներէն ետք, որոնք տեղի ունեցան «սեւ» Չորեքշաբթի օրը, 5 Դեկտեմբեր 2012 թուականին Իթթիհատիա-ի մօտ, մեթրոն վերցուեցաւ հոնկէ:

Վերադառնալով Աննային հետ իմ զրոյցիս, նախ խօսեցաւ իր արուեստին մասին եւ ըսաւ թէ ինք երկրէն դուրս արուեստի միջնորդներ ունի, որոնց հերթաբար իր գործերէն կը փոխանցէ եւ որոնք իր «գաղտնիքներէն» են: Խօսեցանք նաեւ արուեստի մասին ընդհանրապէս, ապա Նակիպ Մահֆուզի թարգմանուած գիրքերուն մասին, որոնց կողքերը ինք ձեւաւորած է Գահիրէի Ամերիկեան համալսարանին պատուէրով: Ըսաւ թէ ապագային բնաւ պիտի չուզէ գործակցիլ Ամերիկեան համալսարանին հետ, որովհետեւ իր անունը «փակեր» է այդ կողքերուն, կարծես ուրիշ այլ գործեր բնաւ ըրած չըլլայ: Ըսաւ նաեւ թէ որմանակարներ իրագործած է Ամերիկեան Համալսարանի հրատարակչատան մէջ:

Կը յիշեմ տեսած ըլլալս այդ որմանակարները, երբ տարիներ առաջ երիտա-

սարդի մը հետ գացած էի հոն:

Յետոյ իմացանք որ Աննա Պողիկեանին գործերն էին այդ որմնանկարները:

Զրուցեցինք Աննային անհատական ցուցահանդեսներուն մասին, որոնցմէ մէկը տեղի ունեցած էր Սաֆարխան² ցուցասրահին մէջ.

-Անոր տէրը՝ տիկին Շերվուֆ Շաֆի՛ի արուեստէն բան չի հասկնար, բայց գիտէ ինչպէ՛ս յիմար հարուստներուն գործ ծախել ...

Ըսաւ թէ բնաւ չ'ուզեր յիշել այդ ցուցասրահին եւ ընդհանրապէս եգիպտոսի մէջ ունեցած անհատական բոլոր ցուցահանդեսները. զինք կը հետաքրքրէ միայն դուրսի ցուցահանդեսներուն իր մասնակցութիւնը: Պատմեց թէ ինչպէս այդ կինը մեծաքանակ նկարներ գներ է Մահմուտ Սաիտի գործերէն, չնչին գիներով, յետոյ տարբեր ցուցահանդեսներու մէջ շահադիտական այնպիսի խաղեր ըրեր է, անոնց գինը մինչեւ միլիոններու բարձրացնելու համար. «Դուրսի ցուցասրահներուն մէջ մէկ հատ այդ արուեստագէտին գործերէն կը գտնե՛ս ...» ըսաւ Աննան, որ նաեւ փոխանցեց թէ ի՛նչ ըսեր է իրեն Շերվուֆը՝ «Ես մինչեւ հիմա երկու գիրք գրած եմ արուեստի մասին, մէկը Երուանդ Տէմիրճեանին մասին է ...»:

Շա՛տ զարմացայ, որովհետեւ այդ գիրքը ե՛ս գրած եմ:

-Ըստ քեզի, Շերվուֆը կրնա՞յ այդպիսի գիրք մը գրել արուեստի մասին,- ըսի Աննային,- ինք որ ոչինչ կը հասկնայ արուեստէն եւ խոստովանած է թէ արուեստի մասին իր ամբողջ գիտութիւնը կու գայ արուեստի քննադատ Մուխթար Ալ Աթթարի յօդուածներու ընթերցումէն: Մարդ կրնա՞յ արուեստի գիտակ ըլլալ միայն մէկ քննադատի գրութիւնները կարդալով:

Անշուշտ եթէ Շերվուֆ ըսուածը իրապէ՛ս նման բան ըսած է, շատ դիւրաւ կրնամ զինք դատի տալ:

-Սարուաթը քու գործերդ տեսա՞՞ծ է,- հարցուց Աննան:

-Այդ կնոջ հետ չեմ գործակցիր եւ չեմ ալ ուզեր, որ որեւէ ձեռով անունս իր անունին կապուի,- ըսի:

Երբ կը խօսէինք եգիպտահայ նկարիչներու մասին, Աննան ըսաւ.

-Այսօր ոչ ոք կը յիշէ Աշոտ Զօրեանի նման արուեստագէտի մը անունը: Բոլորն ալ ուշ կամ կանուխ ճիշդ այդպէս պիտի մոռցուին:

Կ'ուզէի ըսել, թէ ատիկա ճիշդ չէ գոնէ կարգ մը նկարիչներու պարագային, որոնց լոյսը, աստղերու նման թէւ թեթեւ, բայց տեւաբար կը պլպլայ: Իսկ փոքր կամ միջակ արուեստագէտները թէւ կեանքի մէջ յաջող, սակայն ասուպի նման ճառագայթում մը կ'ունենան եւ ի վերջոյ կը մարին: Բայց զսպեցի ինքզինքս, որպէսզի խօսքերես չնեղանայ եւ

²Safar Khan Gallery, 6 Brazil St., Mohammed Mazhar, Zamalek.

չտագնապի Աննան, հետեւաբար դադրի իր կարծիքները արտայայտել:

Յետոյ խօսեցանք Եասմինի մասին (Յասմիկ Պալլարեան), որ ծանօթ էր Ճաաֆար եղբայրներուն՝ որոնք այդ տարիներուն տէրերն էին սինեմա Գասր Էլ Նիլի, եւ որոնք Յասմիկին տեղ տուած էին իրենց սրահին կողքին, զոր ցուցասրահի վերածուած էր երկու տարի՝ 1963-1965: Յասմիկը շատ օգնած է բազմաթիւ իրեն ժամանակակից արուեստագէտներու:

Աննան շատ զարմացաւ, երբ ըսի թէ Յասմիկը Զօրեանին մօրեղբօր աղջիկն էր, արուեստը սորված էր Զօրեանի մօտ, դառնալով նրբագագ արուեստագիտուհի մը, որուն միակ զաւակը՝ Ճորճը ատենօք շատ նշանաւոր **րոք** աստղ մըն է, որպէս Րիքի Շէյն հռչակուած, (Ricky Shayne), բայց այսօր մոռցուած է:

Յետոյ ըսի.

-Աննա, պիտի խնդրեմ որ կարգ մը գործերուդ նկարները տաս ինծի, որպէսզի ՀԲԸՄի կայքէջին վրայ, եգիպտահայ նկարիչներու բաժնին մէջ տեղադրեմ:

Պատասխանեց որ բնաւ հետաքրքրուած չէ այդ բոլորով ... խտասալիկ մը ունի, որուն վրայ գործերը արձանագրուած են, բայց թէ ո՞ր է այդ խտասալիկը, չի գիտեր:

Անշուշտ չէր կրնար գիտնալ խտասալիկին ո՞ր ըլլալը այդքան տակնուվրայութեան մէջ:

-Կրնաս Ամերիկեան Համալսարանի 2003-ին իմ մասիս հրատարակած գիրքէն նկարներ առնել,- ըսաւ անփութօրէն, յետոյ հարցուց, կարծես կ'ուզէր նիւթը փոխել:

-Լսեր եմ, որ տարիներէ ի վեր երաժշտական յօրինումով կը զբաղիս. նկարչական արուեստէն ձեռք քաշեր ես կ'երեւի ...

-Ճիշդ է. 60-ականներէն ի վեր, նկարչութեան կողքին, նաեւ երաժշտական յօրինումներ կ'ընեմ. ատիկա կեանքիս մէկ հանգրուանն էր. Եգիպտոսի վերջին յեղափոխութենէն ետք (25 Յունուար 2011) քիչ կը նկարեմ, աննպաստ հոգեվիճակիս

պատճառով: Պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ պայմաններու բերումով կարելի չէ զբաղիլ նկարչութեամբ այնպէս, ինչպէս կ'ընէի Հայաստան ապրած տարիներուս (1974-1989): Այստեղ ստիպուած այլ աշխատանքներով կը տարուիմ, որոնք եռանդս եւ ժամանակս կը սպառեն, ինչպէս օրինակ եգիպտահայ նկարիչներուն նուիրուած կայքէջին պատրաստումը, երբ ստիպուած եմ նայիլ «Արեւ»ի հաւաքածոները սկիզբէն՝ 11 Մայիս 1915-էն մինչեւ 2000 թուական, մօտաւորապէս 25,500 թիւ: Երբեմն ամբողջ օրը համակարգիչին դիմաց, թերթին էջերը թերթատելով ... պատկերացուր աշխատանքս եւ յոգնութիւնս:

Աննան կարծես կը զգար վիճակս. հարցուց.

-Հիմա գոնէ ուրա՞խ ես կեանքիդ մէջ:

-Այո, ուրախ եմ, որովհետեւ առանձին չեմ. Սիսին բնակարանը կ'ապրիմ, Սիրարփի Նաճարեանին, որ մանկութենէս բարեկամուիս է եւ իմ «պահապան հրեշտակ» եղաւ Եգիպտոս վերադառնալէն ետք ...

Յանկարծ տեսայ որ ժամը արդէն կէսօրէ ետքի երկուքն է եւ պէտք է տուն երթամ, Սիսին չսպասցնելու համար:

Շատ ուրախ էի, որ հանդիպեր էի Աննային եւ իրմէ թէ՛ իր, թէ՛ մեծ նկարիչ Տիրան Կարապետեանին մասին տեղեկութիւններ քաղեր:

Ահա թէ ի՞նչ ըսաւ Աննան Տիրան Կարապետեանի մասին:

Տիրան Կարապետեան (1882-1963)

1900-ի աշնան Կարապետեան Փարիզ գացեր է, հինգ տարի Կիւլիան ակադեմիային մէջ ուսանելու համար:

Փարիզի մէջ ամուսնացեր է Տէնիս անունով ֆրանսուհիի մը հետ, որ **մոպէլիս**-կով եւ մուշտակներու վաճառականութեամբ կը զբաղէր, եւ խանութ մը ունէր Փարիզի մէջ: Ունեցած են երկու աղջիկներ՝ Մանուշ եւ Ժանին, երկուքն ալ Փարիզ ծնած:

1929-ին Տիրան Կարապետեան մաս-

նակցեր է հաւաքական կարեւոր ցուցահանդէսի մը, սակայն գնահատանք չգտնելով արուեստի քննադատներէն, բարկացած, ա՛լ չէ մասնակցած այլ ցուցահանդէսներու:

Հաւանաբար ճիշդ է ասիկա, որովհետեւ Տիրանի ոճը ոչ cubism էր, ոչ ալ fauvism, երկու ոճեր որոնք շատ տարածուած եւ գնահատուած էին Փարիզի մէջ այդ շրջանին:

Չցուցադրելուն պատճառներէն մէկն ալ կրնայ ըլլալ այն, որ նիւթապէս ապահով ըլլալուն, շատ չէր հոգար նկարները ցուցադրելով անոնց վաճառքը ապահովելու:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն ետք Մանուշ ամուսնացեր է անգլիացի զինուորականի մը հետ եւ յետոյ ամբողջ կեանքը Անգլիա ապրեր: Մանուշ ունեցեր է մանչ մը, որուն քով են այսօր, ըստ Աննա Պողիկեանին, իր մեծ հօր՝ Տիրան Կարապետեանի բոլոր նկարները, որոնցմէ երբեմն կը ծախէ նաեւ:

Իսկ Ժանին Փարիզի մէջ **շոյի** դերասանուհի եւ կիթարիստ եղած է, բայց կանուխ մահացեր է:

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմէն առաջ Տիրան Կարապետեան ծմեռները կնոջ հետ Եգիպտոս կու գար եւ քանի մը ամիս կը մնար: Իսկ պատերազմի ամբողջ շրջանին Եգիպտոս մնաց կնոջ եւ դուստրերուն հետ: Շուկրա փողոցին վրայ շէնք մը ունէին, որուն յարկաբաժիններէն մէկուն մէջ կ'ապրէին, իսկ տանիքը Տիրան պարտէզի վերածած էր: Երիտասարդ արուեստագէտներ յաճախ կ'այցելէին իրեն:

Երբ օդը շատ տաքնար Գահիրէի մէջ, ընտանեօք Աղեքսանդրիա կ'երթային:

Կեանքի վերջին տարիներուն Շուկրայի շէնքը ծախեց եւ կնոջ հետ Գարըլթըն պանդոկը կ'ապրէր:

Աննա կ'ըսէ թէ Տիրան Կարապետեան եւ կինը Տէնիս Փարիզ մահացեր են:

Իր մահէն ետք իր գործերէն կարեւոր մաս մը՝ մօտաւորապէս 90 նկար իր եղբոր՝ Յովսէփին աղջկան մնաց:

Այս աղջիկը՝ Նիքոլ-Էօժէնին ամուսնացած էր Եփրեմ Թուշեանի հետ, որ Աննային մօրեղբայրը կ'ըլլար: Հոսկէ է Աննային եւ Տիրան Կարապետեանի կապը:

Նիքոլ կը ծանօթանայ ֆրանսացի կնոջ մը՝ Քրիսթին Րոսիոնի, որ ցուցահանդէսներու կազմակերպութեամբ կը զբաղէր եւ Նիքոլին կ'առաջարկէ Տիրան Կարապետեանի գործերուն ցուցահանդէս մը կազմակերպել: Սակայն կը տեսնեն որ գրեթէ բոլոր՝ 90 նկարներն ալ վնասուած են, անխնամ ձգուելուն պատճառով:

Սիրողական մակարդակով նկարիչի մը՝ Յովհաննէս Տընկճեանի կը յանձնուի նորոգութիւնը, որ կը տեւէ երկու տարի՝ 1981-1983: Աննան կ'ըսէ թէ շատ վատ եղած է նորոգութիւնը, որովհետեւ Տընկճեան չէ կրցած գոյներու ճշգրտութիւն ստեղծել հոն, ուր նկարներուն մակերեսը վնասուած կամ ներկը թափած է:

Բայց ի վերջոյ ցուցահանդէսը տեղի կ'ունենայ Մաշրապիէ ցուցասրահին մէջ (Քամէլ-Րոսիոնի տնօրինութեամբ, Գահիրէի 8 Շամփուլիոն փողոց հասցէին գտնուող), 9-19 Մարտ 1989-ին:

Ցուցահանդէսէն ետք Նիքոլ-Էօժէնի Թուշեան կը թելադրէ Յովհաննէս Տընկճեանի քակել նկարներուն շրջանակները եւ զանոնք փաթթել: Ապա ամբողջ ծրարը կը ղրկուի Անգլիա, Տիրան Կարապետեանի ժառանգորդներուն՝ աղջկան՝ Մանուշին, որ թերեւս տակաւին կ'ապրէր այդ օրերուն, ամուսինին եւ զաւակին: Ըստ Աննային ասիկա տեղի ունեցած է Ծոցի առաջին պատերազմէն քիչ մը առաջ (սկսած 17 Յունուար 1991-ին), հաւանաբար 1990-ի վերջերը:

Նիքոլ-Էօժէնի Թուշեան կը մահանայ 1995 թուականին:

Աննա Պողիկեան (1946-)

Անդրանիկ Պողիկեանի եւ Մարի Թուշեան-Պողիկեանի դուստրը:

Նախակրթութիւնը ստացեր է Նուպարեան Ազգ. Վարժարանէն ներս (1949-1958), ուր արուեստի ուսուցիչը Օննիկ Աւետիսեան բամատաղանդ արուեստա-

գետն էր:

Աննան ըսաւ, թէ Օննիկ Աւետիսեան «հիանալի» ուսուցիչ մըն էր, որովհետեւ դասարան կը մտնէր, բան մը գծել կը թելադրէր, ապա աթոռին վրայ քունի կ'անցնէր:

Պատրաստականի եւ երկրորդականի շրջանը կը յաճախէ Գահիրէի Ամերիկեան գոլէճը (Ղամրա), 1958-1964, ապա Գահիրէի Ամերիկեան համալսարանին մէջ կը հետեւի տնտեսագիտութեան եւ քաղաքական գիտութիւններու ճիւղին, վկայուելով 1969 թուականին:

1970-ին կը մեկնի Գանատա եւ Գոն-գորտիա համալսարանէն ներս կը հետեւի գեղարուեստի ճիւղին:

1978-ին Եգիպտոս կու գայ, սակայն երեք ամիս ետք կրկին կը վերադառնայ Գանատա:

Երկրորդ անգամ Եգիպտոս կու գայ 1982-ի վերջերուն, որովհետեւ մօրեղբայրը՝ Եփրեմ Թուշեան հիւանդ էր եւ կը մահանայ Հոկտեմբեր 1983-ին:

Նոյն ամիսը անհատական ցուցահանդէս մը կու տայ Գահիրէի աշխատանոցին

մէջ (Աթըլիէ ալ Գահիրա), ուր 40 վերացական գործեր կը ցուցադրէ, բոլոր ալ գունային մուֆ երանգներով:

Պողիկեան կարգ մը գիրքերու կողքի ձեւաւորումներն ալ ըրած է, ինչպէս Ունկարէթիի եւ Գավաֆիի գիրքերը, կամ Նակիպ Մահֆուզի աւելի քան 20 գիրքերուն թարգմանութիւններուն կողքերու ձեւաւորումը:

Եգիպտոսէն դուրս բազմաթիւ ցուցահանդէսներու մասնակցած է, ինչպէս

-Սալոնիքի պիէնալէ 2008

-Իսթամպուլի պիէնալէ 2009

-Շարժայի պիէնալէ 2011

-Documenta 13, Քասէլ, Սպանիա, հաւաքական ցուցահանդէս, որ տեղի կ'ունենայ 5 տարին անգամ մը:

Ինք կ'ըսէ թէ իր գործերուն մէջ multimedia **թէքնիքը** կ'օգտագործէ:

Հրանդ Քէշիշեան

Արաբերէնէ թարգմանեց՝ Մ. Ե.

ՅԻՇԱՏԱԿԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Կեդրոնական Վարչական Ժողովն ու Եգիպտոսի շրջանակը հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշտօնով մը նշեցին ՀԲԸՄի բարերարուհի անդամ Սաթենիկ Ճանիկ Չագըրի մահուան 39-րդ տարելիցը, Գահիրէի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ, 23 Մայիս 2021-ին, յաւարտ սուրբ եւ անմահ պատարագի:

ԵԳԻՊՏԱՀԱՅ ՇՔԱՆՀԱՆԱԿԻՐԸ

Շքանշանները ընդհանրապես հանրային գնահատանքի ձեւ մըն են անոնց, որոնք իրենց օգտակարութիւնը ունեցած են իրենց երկրին, հայրենիքին եւ ժողովուրդին:

Օրինակ Պատուոյ լեգէոնի շքանշանը Ֆրանսայի ազգային շքանշանն է՝ սահմանուած Նապոլէոն Պոնափարդի կողմէ, 1802-ի Մայիսի 19-ին, անգլիական ասպետական շքանշանի օրինակով: Այս շքանշանով կը պարգևատրուին Ֆրանսայի համար տարբեր ասպարէզներու մէջ մեծ աւանդ ունեցող անձեր, անկախ անոնց ազգութենէն եւ ընկերային վիճակէն: Շքանշանը ունի 5 աստիճան՝ ասպետական, սպայական, հրամանատարական, բարձր սպայական եւ Մեծ Խաչի ասպետական աստիճան:

Ըստ ֆրանսական La Croix օրաթերթի թղթակից Ալան Գուիլեմովի, Պատուոյ Լեգէոնի շքանշանին արժանացած Ֆրանսայի քաղաքացիներուն անունները կը հրապարակուին, մինչ շքանշանին արժանացած օտարներուն անունները գաղտնի կը պահուին այնքան ժամանակ, քանի դեռ ստացողը ինք լուրը չի հրապարակեր:

Այս շքանշանին արժանացած օտարներն են՝ Ռուսաստանի Նախագահ Վլադիմիր Պուտինը, Պանամայի առաջնորդ Մանուէլ Նորիեգան, Ադրբեջանի Նախագահ Իլհամ Ալիեւը եւ կինը՝ Մեհրիբան Ալիեւան, հայազգի պրոֆեսոր Մարկ Մուղալեանը, Արա Աբրահամեանը եւ այլք:

Անգլիական Վիքթորիա Խաչի շքանշանը, որ Բրիտանական կայսրութեան պատուոյ ամենափարձր շքանշանն է, կը տրուի Բրիտանական Զինեալ ոյժերու անդամներուն, «թշնամիին ներկայութեան» արիութիւն ցուցաբերած ըլլալու համար: Կարելի է այս շքանշանը նաեւ յետ մահու շնորհել:

Այլ օրինակ մըն է Ճորճ Խաչ շքանշանը, որ տրուած է Մալթա կղզիին, Անգլիոյ Ճորճ Հինգերորդ թագաւորին կողմէ. կղզիին կառավարիչ Սըր Ուիլեմը Տոպպի գրուած իր նամակին մէջ թագաւորը կ'ըսէ, թէ շքանշանը շնորհած է որպէս գնահատանք ժողովուրդին հերոսութեան եւ ազգանուէր կեցուածքին, Համաշխարհային Երկրորդ պատերազմին կղզիի պաշարման ընթացքին:

Շքանշանները ընդհանրապէս երեք բաղադրիչներ կ'ունենան.

Ա. շքանշանը, որ անցուած կ'ըլլայ լայն ու երկար ժապաւնի մը վրայ, որ որպէս ուսնոց կը ծառայէ.

Բ. Նոյն շքանշանին փոքրիկ տարբերակը, որ կը գործածուի որպէս լանջազարդ.

Գ. Եւ անշուշտ վաւերաթուղթէն, որ կը հաստատէ շքանշանին տիրոջ անունը, ստանալու թուականն ու ստանալու շարժառիթը:

Եգիպտահայ գաղութին մէջ չկայ ուրիշ անձ մը, որ ստացած ըլլայ այնքան շքանշաններ, որքան ՀԲԸՄի առաջին կազմակերպիչներէն Ճանիկ Հայկ Չագըր, որ 1929-1937 ստացած է հետեւեալ շքանշանները, տարբեր երկիրներէ.

-1929 Պատուոյ լեգէոնի աստիճան, ֆրանսական կառավարութեան կողմէ:

-1930 Պելճիքական թագի ասպետութեան աստիճան:

-1930 Ռումանիոյ թագի հրամանատարի աստիճան:

-1931 Իտալիոյ թագի ասպետութեան աստիճան:

-1933 Սուրիական արքունեաց շքանշան:

-1934 Պուլկար քաղաքային արքունեաց ազգային մեծ խաչի շքանշան:

-1935 Ս. Գրիգոր Լուսավորչի Առաջին Աստիճան:

- 1935 Շուէտական արքայական Թոլուբոյ աստղի ասպետական աստիճան:

-1937 Ֆրանսական պատուոյ լեգեոնի սպայութեան աստիճան:

-1937 Լիբանանեան արքունեաց ոսկի շքանշան:

Հակառակ անոր, որ այս շքանշաններէն ոչ մէկը մնացած է Չագըր ամուլի թո-

ղոնին մէջ, սակայն գուրգուրանքով պահուած է ոսկեայ գնդասեղ մը, որ, ըստ մեր ենթադրութեան, Սաթենիկ Չագըրի մտայղացումով եղած եւ իրագործուած է, ուր եօթը շքանշաններու մանրակերտերը շարուած են քովէ քով:

Այս գնդասեղը Ճանիկ Հ. Չագըր շատ հաւանաբար կը կրէր պաշտօնական առիթներով:

Պահուած է իր դիմանկարներէն մէկը, ուր կ'երեւի գնդասեղը փոքր շքանշաններով իր ամբողջ մանրամասնութեամբ, ինչպէս նաեւ մնացեալ երեքը, իրենց իսկական մեծութեամբ:

ՀԻՆ ԼԵԶՈՒՆ ՄԵՐ ՄԷՋ

Եգիպտական որեւէ փաստաթուղթ՝ ծնունդի, մահուան թէ պսակի հաստատագիր կամ թղթադրամ, եթէ ուշադրութեամբ դիտենք, պիտի տեսնենք որ այնտեղ հերոսիկֆ արձանագրութիւններ կան. այդ գրութիւնները ոչ զարդ են, ոչ ալ պատահմամբ հոն ինկած են, այլ հին Եգիպտոսի լեզուով գրուած խօսքեր են. օրինակ ծննդեան վկայագրին վրայ կը գտնենք «միս իմ քէմթ», որ կը նշանակէ՝ Եգիպտոս ծնած, մահուան վկայագրին վրայ՝ «միթ իմ քէմթ» Եգիպտոս մահացած, 200 Եգիպտական ոսկի թղթադրամին վրայ՝

«հաթապ պո քէմթ» Եգիպտոսը խաղաղութիւնն է», տղամարդոց ամուսնութեան վկայագրին վրայ՝ «րի տի իմ հէմթ» իրեն կին մը տրուեցաւ, կիներու ամուսնութեան վկայագրին վրայ՝ «սէշ իր հէմթ» կին դարձաւ, Եգիպտական

դրամատան խորհրդանշանը հին Եգիպտական բառ մըն է՝ «պէր նիպու» բոլորին տունը, տէրերուն տունը, կամ դրամին տունը ...

Կը տեսնենք թէ հին Եգիպտոսը տակաւին ներկայ է մեր առօրեային մէջ, թէ եւ մենք չենք անդրադառնար անոր:

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐ ԱՆՐԻ ԹՐՈՒԱՅԱՅԷՆ

Անրի Միլզեր¹

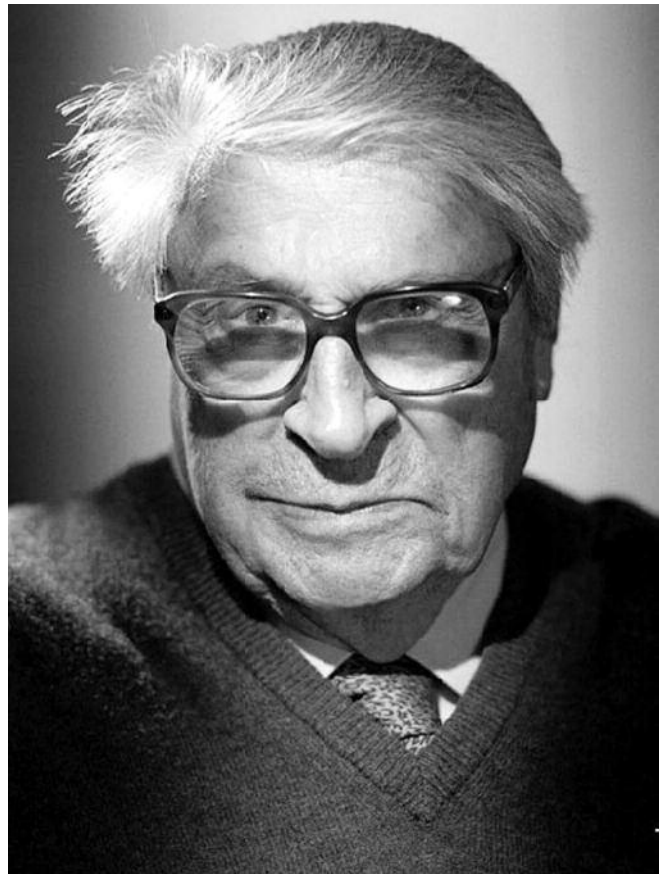
Տակաւին կը տեսնեմ Ռոպեր Տը Սէն-Ժանը, որ 1934-ին կը մտնէր «Կրասսէ» հրատարակչատան գրասենեակէն ներս: Հակառակ որ ան կ'աշխատակցէր «Փլօն» գրատան հետ, սակայն այդ շրջանին նաեւ ձեռագրեր կը կարդար «Կրասսէ»ի համար:

Այդ օր ձեռագիր մը կրէր թելին տակ ու երբ հարց տուի թէ ի՞նչ է, առաւելաբար որպէս սովորութիւն եւ ոչ հետաքրքրութիւն, պատասխանեց զիս զարմացնելով. «Երիտասարդէ մըն է եւ հիանալի է»:

«Ուրեմն ինծի կու տա՞ք»:

«Աւաղ, ոչ. Ֆրանսուա, որուն յանձնած է հեղինակը, որպէսզի լոյս տեսնէ «Revue Hebdomadaire» շաբաթաթերթին մէջ, ինծմէ խնդրեց որ նախ ընթերցուի «Փլօն»ի կողմէ:

Այսպէս, Անրի Թրուայայի մէկ ստեղծագործութիւնն էր, որ մուտք գործած էր «Կրասսէ» եւ անմիջապէս դուրս ելած անկէ, առանց որ մէկը կարենայ կարդալ զայն: Շուտով իմացայ թէ ատիկա Թրուայայի առաջին վէպն էր՝ «Սխալ Օր» (Faux Jour): Եթէ միայն ինծմէ կախեալ ըլլար, այդ գրութիւնը երբեք պիտի չանցնէր Սէն Բէր փողոցի «Փլօն» տան սեմէն ներս, որովհետեւ ես տեսակ մը կատղած մեղամաղձոտութեամբ ոգեւորուած էի այս գիրքով, երբ լոյս տեսաւ, մտածելով թէ Իրէն Նէմիրովսքիի հետ Թրուայան եղած է իմ երկրորդ եւ թերեւս վերջին յայտնագործումս անծանօթ գրագէտի մը: Եւ հիմա իմ համեստ մասնակցութիւնս պիտի բերէի նպաստելու համար անոր համբաւին տարածման: Մէկ օրէն միւսը Թրուայա ուշադրութեան արժանացաւ եւ իր դրուատիքը տարածուեցաւ ամենուրեք եւ անշուշտ որդեգրուեցաւ «Փլօն»ի կողմէ, որ ա՛լ չթողուց զինք:

Յետոյ ուզեցի ծանօթութիւն հաստատել Թրուայայի հետ այն յետին յոյսով, որ թերեւս կարողանայի զինք հեռացնել առաջինէն՝ «Փլօն»էն, որ հրատարակած էր իր գիրքը: Այդ օրերուն ան խմբագիր էր Սէնի կուսակալութեան մօտ: Իրարու հանդիպեցանք Վիքթորիա պողոտային վրայ գտնուող ճաշարան մը: Չեմ յիշեր թէ ի՞նչ նշանով համաձայներ էինք զիրար ճանչնալ, որովհետեւ միայն հեռաձայնով հաղորդակցեր էինք: Թերեւս ձեռքս պիտի ունենայի իր նոր հրատարակուած հատորը՝ «Սխալ Օր»ը:

Առաջին հայեացքով յաղթանդամ թուեցաւ ինծի, երկար մազերով, որոնք կը ծածկէին իր ականջները, միակ նմանութիւնը ռուս յեղափոխականներու հետ,

¹ Անրի Միլզեր (1902-1980) ֆրանսացի հրատարակիչ-գրագէտ, որ «Կրասսէ» հրատարակչատան ընդհանուր քարտուղարը եղած է: Ունի պատերազմին մասին երկու հատորներ՝ «Երեք քայլ ետեւ» (*Trois pas en arrière*) եւ «Վեց քայլ ետեւ» (*Six pas en arrière*):

որովհետեւ դէմքին արտայայտութիւնը քաղցր էր, թէեւ քիչ մը հեգնական, ժպիտը մեղմ, առանց չարութեան, իսկ նայուածքը՝ քողարկուած քնքոյշ մեղմադճոտութեամբ:

Թրուայան յայտնեց, թէ իր վէպերը կը գրէր այն ժամերուն, որոնք անկասկած որ յաճախակի էին, երբ կուսակալութեան մօտ իր աշխատանքը ամբողջովին չէր կլաներ զինք:

Ձախողեցայ ձեռագիրը հրատարակիչէն գողնալու սեւ մտադրութեանս մէջ: Ան սիրալիր եւ երախտագէտ վերաբերմունք ցուցաբերեց, բայց մնաց յամառ:

Հակառակ ձախողութեանս, Թրուայա յաջողեցաւ այնպէս մը վերաբերիլ հետո, որ երբեք չկարենամ մեղադրել զինք: Սակայն իմ ներսիդիս պահպանած եմ դառնութեան կայծ մը ոչ Անրի Թրուայայի անձին հանդէպ, որ բարեկամս եղած է, այլ իր գրական յաջողութիւններուն նկատմամբ: Որքան պիտի ուզէի բաժին ունենալ անոնց մէջ, սակայն չունիմ եւ այլեւս երբեք պիտի չունենամ:

Երբ ինծի ուղարկեց «Սարդը» (L'araignée) զայն մօին ուրախութեամբ մը կարդացի: Այդ գիրքին չար հերոսը կը փորձէր ամէն միջոցներով վնասել եւ քանդել, կեանքէս ներս կը մտնէր պահու մը – արդէն մոռցած եմ թէ ինչո՞ւ – երբ կ'ատէի մարդիկը: Կը կարծեմ թէ կնոջ մը պատճառով էր: Ես իր կողքին եղայ, իր թիկունքին կանգնեցայ եւ շատ վշտացայ, երբ իր թունաւորման կեղծ մահափորձը ողբերգութեան վերածուեցաւ: Պիտի ուզէի զինք տեսնել իր գարշելի գործունեութեանց շարունակութեան մէջ²: Գրեցի Թրուայային, փոխադարձաբար. ինծի ուղարկեց այդ ողորմելի տղուն նկարը: Պէտք է ըսեմ թէ իմ ակնկալութիւններէս շատ աւելին էր: Ոչինչ կարելի է երեւակայել, որ ըլլայ այդքան զուրկ շնորհքէ եւ հմայքէ: Անկէ ի վեր հաշտուած եմ մարդկութեան հետ, սակայն օրեր կան երբ

ունեցած այդ հին հակակրօնինս կը գրաւէ զիս: Այդ ժամանակ կրկին ձեռք կ'առնեմ վէպը եւ բարձրաձայն կը կարդամ: Ժամանակ առ ժամանակ ծայնային լարերս հանգչեցնելու համար ակնարկ մը կը նետեմ նկարին վրայ, կարծես տեսակ մը վրէժխնդրութեամբ, շրջապատիս նողկալի նմաններուն հանդէպ:

Այլ յիշատակ մը եւս ունիմ Անրի Թրուայայէն, երբ կը վազէր racing club-ի մարզադաշտին վրայ. իրեն ժամանակակից երկու այլ գրողներ կեցած կը հետեւէին իրեն, քիչ մը հեգնանքով: Օդը տաք էր, բայց անոնք մութ գոյն զգեստներ կը կրէին, կարծր օձիկներով, «ճշգրիտ մտաւորական»ի կերպարով, սակայն Թրուայայէն շատ նուազ տաղանդով: Պիտի չմոռնամ անոնց ուսերուն շարժումները, երբ Թրուայա մէկ քիլոմետր վազելէն յետոյ յայտնեց, թէ լողաւազան պիտի մտնէր: «Պիտի տեսնես», – ըսաւ անոնցմէ մին խիստ կերպով, «եթէ շարունակէ այսպիսի յիմարութիւններ ընել, պիտի վերջանայ ինքզինք քայքայելով»:

Ապա կրկին կը տեսնեմ Անրի Թրուայան պարահանդէսի մը մէջ: Կը պարէր իրմէ շատ աւելի փոքր աղջկայ մը հետ եւ ինք, յաղթանդամ ըլլալով, զայն ընկճելու երեւոյթը ունէր, սակայն շատ երջանիկ եւ շնորհալի կ'երեւէր: Երիտասարդուիին անոր կը նայէր սքանչացած աչքերով, որոնք ըսել կու տան այլ մարդոց՝ «Որքան պիտի ուզէի այդ պարոնին տեղը ըլլալ»: Եւ քանի որ իրապէ՛ս գեղեցիկ մանկամարդուիի մըն էր, ճիշդ ա՛յդ խորհրդածութիւնը ես ալ ունեցայ: Ասիկա հաւանաբար բազմաթիւ առիթներէն մէկն էր, երբ հազիւ տուն վերադարձած, խոյացայ ճերմակ թուղթի մը վրայ եւ սկսայ վիպական գործի մը նախագիծը պատրաստել, բայց որ յաջորդ օրն իսկ կը պատռէի: Այդ գիշեր Թրուայան կը կրէր զգեստ մը, որ շատ վայլած էր իրեն: Այդ մասին կը մտածեմ այս գիշեր եւ կը խորհիմ թէ մօտ

²«Սարդը» վէպի հերոսին՝ Ժերարի մասին է խօսքը, որուն անհաւասարակչիռ սէրը զինք կը նմանեցնէ մարդկային սարդի, որ իր սիրոյ պատճառով կը թունաւորէ իր հարազատներուն կեանքը, կը թունաւորէ ի՛ր կեանքը նաեւ:

ատենէն ան ուրիշ մը պիտի հագնի, այս անգամ թելնոցի կանաչ զարդերով: Շատ կը փափաքիմ ասիկա, որովհետեւ շատ կը սիրեմ Անրի Թրուայան եւ կը սքանչանամ անոր տաղանդին վրայ:

Թրգ. Անայիս Ճիզմէճեան

ԱՆՐԻ ԹՐՈՒԱՅԱ

Կենսագրական գիծեր

Հայկական ծագումով ֆրանսացի յայտնի հեղինակ, պատմաբան, վիպագիր, կենսագիր, թատերագիր Անրի Թրուայա, բուն անունով Լեւ Թարազով-Լեոն Թորոսեան. ինք ըսած է իր ինքնակենսագրութեան մէջ, թէ իր մականունը հայկական է, բայց ինք խառն ազգերու ծնունդ է՝ մօրենական մեծ մայրը գերմանացի է, իսկ մեծ հայրը վրացի հայ եղած է: Ծնած է Մոսկուա, 1911-ին:

Ռուսական յեղափոխութենէն ետք ընտանիքը խոյս տուած է եւ երկար թափառումներէ ետք վերջնականապէս Փարիզ հաստատուած, 1920-ին: Յետագային այդ թափառումները գրի առած է եւ հրատարակած երեք հատորներով՝ «Քանի դեռ

աշխարհը կայ» (Tant que la terre Durera):

1935-ին, հազիւ 24 տարեկան, ստացած է իր գրական առաջին մրցանակը՝ «Ժողովրդական վէպի մրցանակ» (Prix du roman populaire), իր առաջին վէպին՝ «Սխալ Օր»-ին համար (Faux Jour): Իսկ 27 տարեկանին տիրացած է Ֆրանսայի գրական ամենէն համբաւաւոր մրցանակին՝ Կոնքուրի (prix Goncourt):

Հրատարակած է աւելի քան հարիւր հատոր՝ վէպեր, վիպակներ, թատերգութիւններ, ինչպէս եւ հեղինակաւոր անձերու մենագրութիւնները՝ Ռասփութին, Անտոն Զէքով, Տոսթոյեւսքի, Լէօ Թոլսթոյ եւ այլք:

Իր ամենէն աւելի հանրածանօթ հատորը եղած է «Ձիւնը սուգի մէջ» վէպը, որ լոյս տեսած է 1952-ին եւ ֆիլմի վերածուած 1956-ին, «Լեռը» խորագրով:

1959-ին Թրուայա ընտրուած է անդամ եւ եղած ամենէն երկարակեացը Ֆրանսական Ակադեմիային, որուն անդամ էր նաեւ հռչակաւոր հայ գեղանկարիչ Գառգուն:

Մահացած է 2007 թուականին, 96 տարեկան հասակին:

Թրգ. Անայիս Ճիզմէճեան

ՀԱՃՈՅՔ ԵՒ ՕԳՏԱԿԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մեր նախնիքը ընդհանրապէս գիտակ էին բոյսերու եւ պտուղներու բժշկական յատկութիւններուն, եւ համին հաճոյքը կը միախառնէին օգտակարութեան:

Թեոդիկի շատ նշանաւոր տարեցոյցներուն մէջ կը կարդանք մանուշակի օշարակ շինելու կերպը, որուն համար Թեոդիկ կը գրէ.

«Թէ՛ համեղ է, թէ՛ հազի օգտակար»:

Եւ կը նկարագրէ պատրաստելու կերպը.

500 կրամ թարմ մանուշա-

կի բերթեր, վրան՝ 1 լիթր եռացած ջուր, ձգել 12 ժամ: Յետոյ բարակ մաղէ կամ շղարշէ անցընել, լաւ ճմռելով: Շաքարը դնել ըստ ձեր քաղցր սիրելու չափին, թերեւս կէս քիլօ կամ աւելի, եւ լաւ խառնել, մինչեւ շաքարը հալի:

Այս խոհագիրը հարիւր եւ աւելի տարիներու հնութիւն ունի, որովհետեւ թէեւ 1909 թուականին գրուած է, բայց անկէ առաջ ալ ծանօթ ըլլալու է հայ տանտիկիներուն:

ՆԱՄԱԿ ԱՆՑԵԱԼԷՆ – ԹԱԼԷԱԹ ՓԱՇԱՅԻ ԳՐԻՉՈՎ

Հայկ Կոնջորեան

Անշուշտ ասիկա վաւերական նամակ մը չէ, այլ գրուած է Հայկ Կոնջորեանի կողմէ, հայերուն ուշադրութիւնը հրաւիրելու համար իրենց թերութիւններուն, որոնք դժբախտաբար այսօր եւս կը քայքայեն մեր միասնութիւնը, մանաւանդ Հայաստանի մէջ, որ այս օրերուն այնքան կարիք ունի մեր միասնական համախումբ ոյժերուն:

Կը ներկայացնենք այս «նամակը» դիպուկ դիտարկումներուն եւ տակաւին անժամանցելի իրողութեան համար: Իրապէս, ինչ գրուածները այնքան դիպուկ կերպով կը գծագրեն մեր բնութագիրը, այնքան ճշգրտօրէն եւ պարզ բառերով կը նշեն մեր ցաւերը, որ մեծ եւ խորունկ ափսոսանք կ'ունենանք պատմութեան դասերը չսորվելու մեր յամառութեան ի տես:

Հայկ Կոնջորեան ՀՀ Ազգային Ժողովի պարզամաւոր, ԵՊՀէն վկայեալ պարմաբան է:

Մենք ցանկանում էինք թողնել մէկ հայ այն էլ թանգարանում: Եթէ այդտեղ՝ ապագայում, դուք կաք եւ կարդում էք այս նամակը, նշանակում է՝ մենք պարտուել ենք: Բայց մեր պարտութիւնը յաղթանակ չի բերում ձեզ: Եթէ դահիճը չի կարողանում գլխատել զոհին՝ դա պարտութիւն է դահիճին, բայց ոչ յաղթանակ զոհին համար: Յաղթանակն այն է, որ զոհի գլուխն այլեւս չյայտնուի դահիճի կացնին տակ: Դահիճին համար ամէն մի զոհ հերթականն է, զոհի համար իւրաքանչիւր դահիճ կարող է լինել վերջինը:

Ինձ համարում էք ձեր ատելի թշնամի՞ն: Սխալում եք. ձեր թշնամուն փնտռէք ոչ թէ մեռածների, այլ ողջների մէջ: Ես թշնամին եմ եղել ձեր մահացած պապերի, իսկ իմ կենդանի թոռները կարող են լինել ձեր թշնամին: Կամ էլ՝ ոչ: Ճանաչէք ձեր թշնամուն: Մեր յաջողութիւնն այն է, որ կարող ենք թշնամուն բարեկամ սարքել: Ձեր դժբախտութիւնն այն է, որ կարող էք բարեկամին սարքել թշնամի: Բայց ամենավատն այն է, որ դուք կարող էք երկու թշնամու միջից ընտրել չարեաց փոքրագոյնին եւ դարձնել ձեր բարեկամը: Միայն թէ՛ եթէ դուք թշնամուն բարեկամ համարեցիք, դեռ չի նշանակում, որ նա կվարուի նոյնկերպ:

Հենց այդպէս վարուեցին ձեր դաշնակ-

ցական պապերը, երբ օգնեցին մեզ՝ իշխանութեան գալու: Կարծում էին, թէ թշնամի Համիդին կարելի է յաղթել բարեկամ Երիտթուրքով: Այդպէս էք գործել դուք դարեր շարունակ՝ մտածելով, թէ պարսիկներին կարելի է յաղթել թուրքով, թուրքին՝ ռուսով եւ այդպէս շարունակ: Ու քանի որ ձեր քայլերը կառուցել էք կոյր հաւատի, այլ ոչ թէ սառը մտքի վրայ, մշտապէս տուժել էք այդ դիւրահաւատութեան պատճառով:

Դուք՝ հայերդ, խելացի ժողովուրդ էք, բայց ոչ այնքան խելացի, որ ձեր խելքն օգտագործէք խելամտօրէն: Դա ձեր դժբախտութիւնն է: Դուք հմուտ արհեստաւորներ էք, ճարպիկ առեւտրականներ, արուեստի սիրահարներ: Դուք ճարպիկ էք, բայց ոչ դիւանագէտ: Որովհետեւ ճարպկութիւնը հարկաւոր է փոքր գործերում (ինչպէս առեւտուրը), իսկ դիւանագիտութիւնը՝ մեծ գործերում (պետութիւն կառուցելիս):

Դուք հմուտ էք գեղեցիկ արուեստներ կերտելու հարցում, բայց ձախողակ՝ պետութիւն կառուցելու արուեստի հարցում: Յաջողակ էք փոքր գործերում, բայց ձախողակ՝ մեծերում: Գիտէ՞ք ինչու: Որովհետեւ միշտ շտապում էք, ձգտում անմիջապէս վայելել ձեր ցանած սերմի պտուղները: Առեւտրականի պէս, ով ցանկանում է

անմիջապես ստանալ վաճառած ապրանքի շահոյթը: Դրա համար դուք ունեք լաւ առեւտրականներ ամէն տեղ, բայց չունեք պետութիւն՝ ոչ մի տեղ: Եթէ մի օր պետութիւն ունենաք, նկատի առէք սա:

Իսկ ահա մենք՝ թուրքերս, չունենք ձեր նրբագագցութիւնը, ճարակութիւնը, խորագիտութիւնը: Փոխարէնը ունենք երկար սպասելու, մեր պապերի սկսածը քայլ առ քայլ առաջ տանելու կարողութիւն: Դրանից բացի, մենք կարող ենք հրաժարուել մեր նախնիների այն գործերից, որոնք որ մեզ շահեկան չեն այսօր: Վստահաբար կարող եմ ասել, որ ապագայում, մեր թոռները կը հրաժարուեն ընդունել այն, ինչ մենք արեցինք ձեզ հետ: Իսկ ահա դուք պահում էք ձեր պապերից այն, ինչը հարկաւոր չէ պահել ու դրանով ձեզ համարում աւանդապաշտ: Օրինակ՝ աւանդաբար սպասում էք ինչ-որ օտար փրկիչների: Ձեր պապերը սխալուել են փրկիչների սպասելով, դուք սրբօրէն կրկնում էք նրանց սխալները: Ո՞ր էին

այդ փրկիչները 1915 թուին: Չլինի՞ թէ այդտեղ՝ ապագայում էլ էք փրկիչների սպասում:

Ձեզ համար միշտ ինչ-որ մէկը միջնորդում է. մէկ եւրոպական դեսպաններն են միջնորդում, մէկ՝ Հռոմի Պապը, մէկ Անգլիայի վարչապետը, մէկ՝ ռուսաց ցարը: Դուք ուրախանում, ոգեւորւում էք դրանից: Կարծես թէ մեծ բան է, երբ օտարն է փորձում լուծել քո կենսական հարցերը: Ու քանի դեռ դուք ուրախանում էք այդ միջնորդներով, յոյսներդ մանկամտօրէն կապում նրանց հետ եւ ձեր ճակատագիրը դնում նրանց ճարպիկ ձեռքերում, մենք դաշնակցում ենք, պայման կապում, առ ու ծախս ենք անում նրանց հետ: Իսկ առեւտրի վերջում, ձեր այդ միջնորդները, որպէս մետաղադրամ, մեզ են վերադարձնում ձեր ճակատագիրը: Եւ դուք, արդէն աւանդոյթ դարձած՝ յայտնւում էք կոտրած տաշտակի առջեւ, որը վերջում մի անգամ էլ կոտրելու են ձեր գլխին:

ՄԽԻԹԱՐ ՀԵՐԱՑԻ (1118-1173)

12-րդ դարու Կիլիկիոյ նշանաւոր Մխիթար Հերացին (1118 Խոյ, Իրան - 1173 Հռոմկլա, Կազխանթէպի մարզ, Թուրքիա) կը համարուի մեր պատմութեան առաջին բժիշկը՝ բժշկութեան հայրը: Այսօրուան Իրանին մաս կազմող Խոյ գաւառի մէջ ծնած Հերացի աշակերտած է Ներսէս Շնորհալիի:

Հերացի դիտումնաւոր կերպով գրած է ժողովրդական լեզուով, որպէսզի ժողովուրդը կարենայ կարդալ եւ դէմ դնել բժշկութեան շուրջ գոյութիւն ունեցող նախապաշարումներուն: Ան ժողովրդական փորձառութիւնն ու իր գիտելիքները միացուցած հեղինակած է գիրքեր, բժշկութեան կիրակրումը կանոնագրելու համար:

Իր գլխաւոր աշխատանքը կը համարուի «Մխիթար բժշկապետ Հերացի, «Ջերմանց մխիթարութիւն», Վենետիկ, 1832»:

Հայերէնի կողքին տիրապետած է պարսկերէնի, յունարէնի եւ արաբերէնի:

ՆՈՐԱ ԻՓԷՔԵԱՆ-ԱՋԱՏԵԱՆ

Ուրբաթ 18 Յունիս 2021-ի երեկոյեան, Երեւանի Թէքէեան Կեդրոնէն ներս տեղի ունեցաւ վերջերս իր մահկանացուն կնքած նախկին եգիպտահայ արուեստագիտուհի, դերասանուհի, ասմունքող եւ մանկավարժ Նորա Ազատեանի նուիրուած յուշ երեկոն:

Հանդիսութիւնը կը վարէր երեւանեան «ԱԶԳ» շաբաթաթերթի խմբագիր Յակոբ Աւետիքեան, որ բացման խօսքին մէջ անդրադարձաւ Նորա Ազատեանի կեանքին, վեր առնելով անոր եռանդագին գործունէութիւնը:

Ասմունքով ելոյթ ունեցաւ Նորա Արմանի: Ներկաները առիթ ունեցան դիտելու տեսերիզ մը, համադրուած Նորա Արմանիի կողմէ, տարբեր տարիներու Նորա Ազատեանին հետ ունեցած հարցազրոյցներէն:

Խօսք առին նաեւ Ն. Ազատեանի զաւակը՝ բեմադրիչ Ժիրայր Փափազեան եւ փրոֆ. Սուրէն Սարգսեան:

Հանդիսութիւնը փակուեցաւ Ն. Ազատեանի ամուսինին՝ Երուանդ Ազատեանի խօսքով:

Իր կեանքին վերջին քանի մը տասնամեակները Նորա Իփէքեան-Ազատեան կ'ապրէր ԱՄՆի Տիթթոյթ քաղաքին մէջ, ուր իր եռանդն ու ստեղծագործական ոգին ի սպաս դրած էր ոչ միայն քաղաքի հայ գաղութին, այլ նաեւ հայրենիքին, ուր յաճախ կը գտնուէր այցելութեամբ:

Յետ եղեռնեան եգիպտահայ գաղութին կարկառուն անուններէն Միհրան Տամատեանի եւ Գասպար Իփէկեանի ըն-

տանիքներուն մէջ ծնած փոքրիկ Նորան մեծցած է մեծերու շունչին տակ. Վահան Թէքէեան մտերիմ բարեկամն ու այցելուն էր ընտանիքին. Թէքէեանի շունչին տակ է որ Նորան զարգացուցած է ասմունքի, մանաւանդ Թէքէեան ասմունքելու իր բնածին շնորհքը:

Մայրը՝ Շաքէ Տամատեան-Իփէքեան եղած է յայտնի դաշնակահարուհի, իսկ մօրաքոյրը՝ Նուարդ Տամատեան՝ համերգային արհեստավարժ դաշնակահարուհի եւ դա-

սախօս Գահիրէի երաժշտանոցէն ներս:

«Երբ մեծերով շրջապտուած կը մեծնաս, շատ դժուար կը դառնայ քու տեղդ ճշդելը» ըսած է Նորա Ազատեան առիթով մը:

Նորան նախակրթութիւնը հայկական վարժարանէն ներս ստանալէ ետք, յաճախած է Գահիրէի ֆրանսական լիսէն: Իր բացառիկ հայերէնը սորված է ընտանիքին եւ համայնքին մէջ: Կը խօսէր նաեւ անգլերէն եւ յունարէն:

Նկարչութիւն ուսանած է նշանաւոր եգիպտահայ նկարիչ Աշոտ Զօրեանի մօտ, ուր կը յաճախէին օրուան յայտնիները՝ Եգիպտոսի Ֆարիտա թագուհին, եգիպտահայ-ֆրանսահայ երգիծանկարիչ Քիրազ (Էտմոն Քիրազեան), Եասմին (Յասմինկ Պալլարեան), Ճօ եւ Շուշան Եղոյեանները (Ատոմ Էկոյեանի ծնողքը), Արթէ Թօփալեան եւ Րոզ Փափազեան: Վկայուած է Փարիզի (Ֆրանսա) ABC գեղարուեստի դպրոցէն:

Նորա Ազատեանի մէջ յաճախ կը մրցէին նկարչուհին, դերասանուհին եւ մանկավարժը. որպէս նկարչուհի, իր

Նկարները կը հաստատեն իր տաղանդը. Ազատեան արուեստի գործերու ցուցահանդէսներ ունեցած է եգիպտոսի, Հայաստանի եւ Միացեալ Նահանգներու մէջ, ներկայացնելով տպաւորապաշտ ոճի ջրաներկ եւ իւղաներկ գործեր: Յաճախ մասնակցած է Գահիրէի արուեստի ամենամեայ սալոնին:

Դժբախտաբար սակայն, թերթերու պատառիկներէն անդին ոչինչ կը մնայ դերասանուհիի եւ ասմունքողի իր ելոյթներէն: Այդ օրերուն շատ հեռու էինք տակաւին թուայնացումի ընձեռած դիւրութիւններէն եւ դէպքերն ու դէմքերը պահ տալու եւ մատչելի դարձնելու միջոցներէն:

Որպէս մանկավարժ մեծ եղած է Նորա Ազատեանի ազդեցութիւնը երիտասարդ նկարիչներու վրայ, որոնք իր քաջալերանքով եւ ուղղութիւններով ուռճացած են, եւ իրենց հերթին դարձած փայլուն նկարիչներ, ինչպէս վաղամեռիկ եգիպտահայ Շանթ Աւետիսեանն ու Վարդէնի Մոստիջեանը:

Մասնաւորաբար Շանթ Աւետիսեանի պարագային, կրցած է օգնել անոր որ վիհին եզրէն կեանքին վերադառնայ, որովհետեւ ընտանեկան իր դժուար կացութիւնը պատճառ դարձած էր անկառավարելի արարքներու, որոնց համար Գալուստեան Վարժարանի տնօրէնութիւնը որոշած էր վտարել պատանին: Նորա Ազատեան յամառօրէն դէմ կը դնէ այս որոշումին, ըսելով.

«Պիտի տեսնէք որ օր մը նոյնքան պիտի հպարտանաք Շանթ Աւետիսեանով,

որքան որ հպարտ էք Գառզուով»: Գառզուն, աշխարհահռչակ նկարիչը նաեւ եղած է աշակերտ Գալուստեան վարժարանին:

Ազատեան արուեստ դասաւանդած է Գահիրէի ֆրանսական Լիսէին եւ Գալուստեան դպրոցին մէջ: Իր ուսանողները մրցանակներ շահած են ԵՈՒՆԵՍԿՕ-ի ուսանողական գեղարուեստական մրցոյթներուն, Վարշավիոյ (Լեհաստան) եւ Շանքարի (Հնդկաստան) մէջ:

Ն. Ազատեան նաեւ արուեստի միջոցով հայոց պատմութիւն դասաւանդած է Միշիկընի Սաութֆիլտ քաղաքին մէջ գտնուող ՀԲԸՄ Ալեքս եւ Մարի Մանուկեան դպրոցէն ներս:

Նորա Ազատեան ո՛ր որ ապրած է, ներշնչող ներկայութիւն մը եղած է. այսօր այդ ներկայութիւնը թէեւ բացակայութիւն կը դառնայ, սակայն իր գործերը կը մնան զինք ճանչցողներուն եւ իր արուեստը վայելողներուն միտքերուն եւ հոգիներուն մէջ:

Անոնք որոնք ծանօթ են եւ հաղորդակից Նորա Ազատեանի, կրնան վկայել որ իր կեանքով եւ գործով արուեստագիտուհին կարելոր ազդեցութիւն ունեցած է իր ազնուական եւ արուեստաշունչ ներկայութեամբ, որ միշտ համեստութեամբ շղարշուած էր:

ՊԱՂՏԱՏԻ ԱՆՁՐԵՒԸ ԹԵ՛ ԴԱՐԱԲԱՂԻ ԿԱՐԿՈՒՏԸ

Օգոստոս 2003-ին Երեւան կը գտնուէինք Համահայկական Խաղերուն առիթով: Բացումին օրը, Հրազդան մարզադաշտը բերնէ-բերան լեցուն էր սփիւռքահայերով ու քիչ թիւով հայաստանցիներով: Գեղարուեստական ներկայացումները աւարտած էին ու կը սպասէինք տողանցքին աշխարհի չորս կողմերէն հասած հայ մարզիկներուն, որոնք, ըստ իրենց քաղաքներու անուններու այբբենական շարքին, սկսան մուտք գործել դաշտէն ներս: «Գահիրէի Գ-ը սկիզբն է», ըսի ամուսինիս, որ սկսաւ աւելի ուշադիր հետեւիլ հանդիսութեան: Ա,Բ,Գ,Դ,Ե,Զ ... ով սկսող քաղաքները անցան գացին, մերինները չկային ...: Բաւական սպասելէ ետք «Կահիրէ» ցուցակով առաջնորդուած ժպտուն, հպարտ ու աշխոյժ մեր տղաքն ու աղջիկներն էին ահաւասիկ:

Մինչ զբաղած էինք տողանցքին հետեւելով, մեր առջեւի շարքին ծայրը նստած տիկին մը սրտնեղած ու դժուար կացութեան մէջ դրուած կերպարանքով կը խօսէր քովը, անցքին մէջ կռացած, համեստ տեսքով այր մարդու մը հետ: Կնոջ միւս կողմը նստած էին 10-12 տարեկան տղեկներ ու անոնց քով այր մարդ մը, որ, կռահեցինք, կնոջ ամուսինն էր: Սկսանք աւելի մօտէն հետեւիլ եղելութեան ու ականջնիս լաւ մը սրեցինք խօսակցութենէն քանի մը բառեր որսալու համար:

Այր մարդը արեւելահայերէն կը խօսէր, տիկինը՝ արեւմտահայերէն: Այր մարդը ամէն ձեւով կը փորձէր համոզել կնոջ, որ իր տակաւին չկնքուած երախային կնքամայր ըլլար, անշուշտ հոգալու համար բոլոր ծախսերը: Ան ամենայն կոպտութեամբ կը պահանջէր կնոջմէ, որ ստանձնէր այդ դերը:

Շատ տարօրինակ ու կասկածելի առաջարկ մը կ'ըներ այդ մարդը: Տիկինը կը ջանար իր ամուսինին ուշադրութիւնը գրաւել, որ ազատէր զինք այդ զգուելի մարդուն պնդումներէն, սակայն անիկա ոտքի կանգնած, Մոսկուայէն հասած պատուիրակութիւնը կը դիտէր, որ իր թի-

ւով ու տեսքով գրաւած էր իր կեդրոնացումը:

Այլեւս կարելի չէր համբերել ... : Ամուսինս մէկ ոստումով վար ցատկեց, մարդուն մէկդի հրեց եւ խօսքը կնոջ ուղղելով, բարձրաձայն ըսաւ՝ «Այս մարդը ի՞նչ կ'ուզէ քեզմէ, նեղութիւն կուտայ *կոր* քեզի»: Մարդը շփոթեցաւ, քիչ մըն ալ վախցաւ ու անմիջապէս սպրդեցաւ ու անյայտացաւ բազմութեան մէջ: Տիկինը շճմած մեր վրայ կը նայէր, իսկ ամուսինը, անտեղեակ արցունքաբեկ, զարմացական նայուածքներ կ'ուղղէր կնոջ:

Ծանօթացանք. անոնք իրաքահայ, մենք՝ եգիպտահայ, հայրենիքի մէջ: Շատ հաճելի ու անմիջական զոյգ մըն էին Մելքեանները, որոնք իրենց երկու որդիներուն հետ, 9 Ապրիլ 2003-ին Պաղտատի անկումէն ետք, հաստատուել էին Երեւան, հայրենի հողին վրայ անվտանգ կեանք ապահովելու համար իրենց զաւակներուն:

Երբ մեզ իրենց տունը ընթրիքի հրաւիրեցին, մեծ հաճոյքով ընդառաջեցինք. առաջին անգամ ըլլալով առիթը պիտի ունենայինք իրաքահայերու մօտէն ծանօթանալու:

Ջրվէժ թաղը, ժամացոյցի հին գործարանին կից կոկիկ յարկաբաժին մը գնած էին Մելքեանները ու զայն կահաւորած Պաղտատի իրենց տունէն փոխադրած կարասիներով: Արեւմտահայերէնն ու եգիպտական արաբերէնը հեշտութեամբ շաղախեցին մեզ իրարու եւ մտերմութիւն մը ստեղծուեցաւ անմիջապէս: Արաբական երկիրներու մէջ ծնած ու մեծցած հայերը շատ յաճախ նոյն հոգեբանութիւնը կ'ունենան:

Հետաքրքիր էի գիտնալու իրաքահայ գաղութին մասին, Սատտամ Հիւսէյնի ժամանակ:

«Ի՞նչ կեանք ունէինք Պաղտատի մէջ, Սատտամին օրերուն», ըսաւ տանտէրը մեծ ափսոսանքով. «Թէպէտ անիկա բռնապետ մըն էր, որ իր երկաթեայ երկար բազուկով ճնշած կը պահէր քիւր-

տերն ու շիաները, սակայն երկիրը բարգաւաճ էր, հարուստ էր, ապահով էր, ինքնաբաւ էր», աւելցուց:

1915-ի Հայոց ցեղասպանութիւնէն ետք 25,000-ի մօտ հայ գաղթականներ ապաստան գտած են Իրաքի հիւրընկալ հողերուն վրայ: Անոնք կարողացած են կազմակերպուած գաղութներ հիմնել Պաղտատի, Պասրայի, Մուսուլի եւ Քիրքուքի մէջ իրենց կրօնական կառոյցներով, դպրոցներով, մարզական եւ մշակութային ակումբներով: 1980-ական թուականներուն Իրաքի հայութիւնը վայելած է ոսկեշրջան մը, շնորհիւ Սատտամ Հիւսէյնի Իրաքը արդիականացնելու ծրագրին: Ան յատուկ յարգանք կը տածէր հայերուն հանդէպ ու կը գնահատէր անոնց անկողմնակալութիւնը երկրին քաղաքականութեան նկատմամբ:

«Ծնունդին ու Զատիկին Սատտամ Հիւսէյն անձամբ ծաղիկներ կը դրկէր հայկական եկեղեցիներուն խորանները զարդարելու համար», ըսաւ տանտիկինը, ընթրիքէն ետք համեղ անուշեղէն սեղան բերելով:

Պր. Մելիքեանը կօշիկի մեծ գործարան ունեցած է Պաղտատի մէջ, առանձնատուն եւ քանի մը ինքնաշարժ. «Պաղտատի անկումէն ետք Միացեալ Նահանգները, Անգլիան ու Թուրքիան երկրին քարիւղը կողոպտել սկսան, իսկ ամէն կողմէ Իրաք թափած վարձկան կռուողները՝ ժողովուրդը: Այլեւս անխոհեմութիւն էր մնալ Պաղտատ, մեր բոլոր ունեցածը ծախեցի, ընտանիքս առի ու եկայ հայրենիք», ըսաւ ան:

«Միտք ունի՞ք վերջնականապէս Հայաստան մնալ, թէ պիտի փորձէք Եւրոպա կամ Միացեալ Նահանգներ անցնիլ», հարցուցի:

«Եթէ ինծի մնայ, հազիւ Իրաքի վիճակը շտկուի կը վերադառնամ հոն: Այո՛, Հայաստանը հայրենիքս է, սակայն Պաղտատը ծննդավայրս է», ըսաւ ան տխուր ժպիտով:

2012-ին կրկին Հայաստան գացինք ու կապի մէջ մտանք մեր իրաքահայ բարեկամներուն հետ: Իրաք վերադառնալու հեռապատկերը բոլորովին ջնջուեր էր

անոնց միտքերուն մէջէն: «Քանդեցին ձգեցին հրաշալի երկիրը», ըսաւ Պր. Մելիքեան: «Իրաքի ժողովուրդը Սատտամի լուծէն ազատագրելու պատրուակով մտան Իրաք, Իսլամական շարժումները զօրացուցին, խռովութիւն սերմանեցին տարբեր դաւանանքներուն միջեւ, քաջալերեցին փոքրամասնութիւններու հալածանքները, մէկ խօսքով ծաղկած երկիրը այնպէս մը քայքայեցին, որ անգամ մըն ալ չկարենայ ոտքի կանգնիլ», աւելցուց յուսահատութեամբ:

Հրազդան մարզադաշտը ծանօթացած մեր բարեկամը կօշիկի գործարան մը բացեր էր Երեւանէն քիչ մը դուրս:

«Անշուշտ Իրաքի գործարանիս չի հաւասարիր, սակայն սկիզբ մըն է. միտք ունիմ Ղարաբաղի մէջ աւելի մեծ ճիւղ մը բանալ», ըսաւ լաւատեսութիւն ձեւացնելով:

2020-ի Սեպտեմբերէն Նոյեմբեր երկարող Ղարաբաղի պատերազմին ժամանակ յիշեցի մեր իրաքահայ Մելիքեանները:

«Երեք տարի առաջ Շուշիի մէջ բացի բաւական մեծ գործարան մը, ուր տեղացի վաթսուն գործաւորներ կ'աշխատէին», ըսաւ պարոն Մելիքեան, երբ վերջերս հեռաձայնեցի իրենց: «Տուն մըն ալ շինեցի ու ընտանիքս հոն փոխադրեցի ... կրած վնասս, փառք Տիրոջ, նիւթական եղաւ միայն: Շուշին յանձնուելէ առաջ գործարանս ու տունս կրակի տուի ... Վերադարձանք Երեւան», այնքան հանդարտ կը նկարագրէր դառն եղելութիւնները, որ կարծէք ծիծեռնակի նման ամէն տարի նոր բոյն մը շինելը ամենասովորական բանը ըլլար:

Իրաքի անձրեւէն փախած այս ընտանիքը Ղարաբաղի կարկուտին բռնուեցաւ, ափսո՛ս:

*Սօսի Ներսիսեան-Յակոբեան
Ապրիլ 2021*

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՍՔԷԹՊՈԼԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔԵՐԸ

Հետեւեալ հաղորդակցութեամբ իմացած էինք, թէ եգիպտական-հայկական պասքէթպոլի մրցաշարքերը տեղի պիտի չունենան 2021-ին.

«Յաջորդաբար երկրորդ տարին ըլլալով, հայկական հինգ ակումբներուն միջեւ պասքէթպոլի մրցաշարքերը, որոնք ընդհանրապէս տեղի կ'ունենան ամէն տարուան ամառը, այս տարի եւս չեղեալ պիտի նկատուին:

Այս որոշումը առնուած է հինգ ակումբներու հետ խորհրդակցաբար, անոնց առաքուած հարցաթերթիկներու պատասխաններուն հիման վրայ, ղրկուած կազմակերպիչ յանձնախումբին՝ տոքթ. Վիգէն Ճիգմէճեանի եւ տիար Պերճ Միսքճեանի կողմէ, մասնակից հինգ ակումբներուն, անոնց կարծիքը առնելու համար մրցումներուն առնչութեամբ:

Շուտով հանդիպում մը տեղի պիտի ունենայ մրցաշարքերուն մասնակցող հինգ ակումբներուն հետ, այս հարցերուն քննարկումին համար»:

Աւելի ուշ սակայն հինգ ակումբներուն պատասխանատուներուն միջեւ հանդիպումը բարեփոխութեան ենթարկած է այս որոշումը, հետեւեալ հաղորդագրութեամբ.

* * *

Ժողով պասքէթպոլի եգիպտահայ Միջ-ակումբային մրցաշարքերու մասնակցող հինգ ակումբներուն միջեւ

Ուրբաթ 9 Յուլիս 2021-ին, Գահիրէի ՀՄԸՄ-Նուպար ակումբին մէջ, տեղի ունեցաւ ժողով մը, մասնակցութեամբ պասքէթպոլի եգիպտահայ մրցաշարքերուն մասնակցող հինգ ակումբներու ներկայացուցիչներուն եւ օրէնսդիր մարմնի անդամներ՝ տոքթ. Վիգէն Ճիգմէճեանի եւ տիար Պերճ Միսքճեանի: Այս ժողովին նպատակն էր վերատեսութեան ենթարկել այս մրցաշարքերուն օրէնքները, ինչպէս նաեւ քննարկել առկախ այլ հարցեր, որոնք ի յայտ եկան 2019-ի Սրբուհի Թերեզայի մրցաշարքէն ետք:

Հինգ ակումբներու ներկայացուցիչներն էին՝ Գահիրէի ՀՄԸՄ-Նուպարէն՝ տիար Ժիրայր Տեփոյեան եւ տոքթ. Հրայր Տրդատեան, ՀՄԸՄ-Արարատէն՝ տիար Լեւոն Թելփեան եւ Բենիամին Իրատեան, Աղեքսանդրիոյ ՀՄԸՄ-Նուպարէն՝ տիար Կարպիս Թօսունեան, ՀՄԸՄ Կամքէն՝ տիար Հրայր Մարտիկեան եւ Զաւէն Լէյլէկեան, իսկ Սրբուհի Թերեզայէն տիար Գրիգոր Միքայէլեան:

շար էջ.40

ԿԱՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

ԼԱՏՎԻԱՆ ԵՒՍ

Լատվիան եւս պաշտօնապէս ճանչցաւ եւ դատապարտեց Հայոց Ցեղասպանութիւնը, խորհրդարանի հարիւր անդամներէն 58-ին կողմ քուէարկութեամբ: Այս ճանաչումը անշուշտ կու գար որպէս երկար տարիներու քաղաքական թէ մշակութային մարզերէն ներս հետեւողական դիւանագիտութեան որպէս արդիւնք:

Այս ձեւով Լատվիան կը դառնայ 34-րդ երկիրը, որ կը ճանչնայ հայոց ցեղասպանութիւնը պաշտօնական կերպով:

Առաջին երկիրը եղած է Ուրուկուէյը, որ պաշտօնապէս ճանչցած է ցեղասպանութիւնը 1965-ին, ջարդերուն յիսնամեակին:

ԱԶՆԱԽՈՒՐԻ ԿԻՍԱՆԴՐԻՆ

22 Մայիս 2021-ին, աշխարհահռչակ երգիչ Շարլ Ազնաւուրի տարեդարձին օրը, Փարիզի այն տան մօտ, ուր ծնած է Ազնաւուր՝ Rue Monsieur Le Prince, կը տեղադրուի իր կիսանդրին, ներկայութեամբ Փարիզի քաղաքապետ Անն Հիտալկոյի, ՀՀ դեսպան Յասմիկ Տոլմաճեանի, երգիչին քրոջ՝ 98 տարեկան Այտա Ազնաւուրի եւ երգիչին կրտսեր տղուն՝ Նիքօլայի ներկայութեան:

1200 երգերու հեղինակ Ազնաւուրի երկրպագուներէն հոծ բազմութեան մը ներկայութեան Նիքօլայ յայտարարած է, թէ այդ նոյն օրը Ստեփանակերտի մէջ եւս երգիչին մէկ այլ կիսանդրին կը տեղադրուի:

Փարիզի քաղաքապետ Անն Հիտալկո իր խօսքին մէջ այսպէսն էլ փնտլած է ցեղասպանութիւնը, որուն հետեւանքները կրած են Ազնաւուրի ծնողքը:

Կիսանդրին, որ իրագործուած է 1964-ին Ալիս Մելիքեանի կողմէ, Շարլ Ազնաւուրին նուիրուած է իր առաջին Հայաստան այցելութեան ընթացքին:

շար էջ.40-էն

Այս հաւաքը եղաւ շատ արդիւնաբեր: Քննարկուեցան այն բարեփոխումները, որոնք պիտի ամբողջացնեն կանոնադրութիւնները, յաղթահարելու համար քանի մը կէտեր, որոնք ի յայտ եկան 2019-ի մրցաշարքերու ընթացքին:

Հինգ ակումբներու ներկայացուցիչները շեշտեցին կարեւորութիւնը մրցաշարքերուն հեղասահ վերսկսման, «Covid-19»ի համաճարակի պատճառաւ երկու տարուան դադարէ մը ետք:

Այն բարեփոխումները, որոնք առա-

ջարկուեցան օրէնսդիր մարմինին եւ հինգ ակումբներու ներկայացուցիչներուն կողմէ, սկզբունքով հաւանութեան արժանացան:

Ծրագրումը, ինչպէս նաեւ յառաջացած խնդիրները պիտի ենթարկուին հինգ ակումբներու վարչութեանց հաւանութեան:

Վերջնական բարեփոխուած օրէնքները պիտի ստորագրուին յաջորդ նիստին, որ տեղի պիտի ունենայ մօտ ապագային»:

ԱՐՈՆԵԱՆ ԿՐԿԻՆ ՅԱՂԹԱԿԱՆ

Ճատրակի Մելթուրթըր ախոյանութեան երրորդ հանգրուանի համացանցային մրցակցութեան Լեւոն Արոնեան, մրցակից ունենալով աշխարհի դափնեկիր նորվեկացի Մակնուս Գարլսըն, յաղթանակ տարաւ 51 քայլով եւ ռուս Իան Նեփոմնիաչուի հետ գրաւեց 11-12րդ տեղերը, 4,5 միաւորով:

Այս ախոյեանութեան մրցանակ-պարգեւը 320 հազար տոլար է: Յաղթողը պիտի մասնակցի Սեպտեմբերին կայանալիք Մելթուրթըր մրցաշարքին:

«ԱՐԱԳԱԾ» ԿԱԿԱԶԻ ՆՈՐ ՏԵՍԱԿ

Հայաստանի Հանրապետութեան Հոլանտայի դեսպանութիւնը կը յայտնէ, թէ հոլանտական կակաչներու նոր տեսակ մը ստեղծուած է, որ կը կրէ Հայաստանի քառագագաթ լեռան՝ Արագածի անունը եւ որ նուիրուած է Հայաստանի Հանրապետութեան 30-ամեակին:

Այս նոր տեսակ կակաչին ստեղծումը տեսած է եօթը տարի, Մավըրիճ ծաղկամշակոյթի ընկերութեան կողմէ եւ կը խորհրդանշէ Հայաստանի ծիւնապատ լեռնագագաթները:

«Արագած» կակաչին անուանակոչութեան հանդիսութիւնը տեղի ունեցած է Մավըրիճ ընկերութեան կեդրոնէն ներս, որուն ներկայ եղած է ՀՀ դեսպան Տիգրան Պալայեան, Հենրի Պոս՝ Pineacher Helps Armenia ֆոնտին տնօրէնը եւ Փիթըր Տը Կեօզ՝ Մավըրիճի տէրը, որ ստորագրած է անուանումին յայտարարութիւնը:

Դեսպան Պալայեան ծանօթացած է ընկերութեան կեդրոնին եւ տեսած անոր աշխատանքները: Քննարկուած են ապագայի միասնական ծրագիրներ եւ Հայաստանի մէջ եւս ծաղիկներ հասցնելու կարելիութիւնները:

«ԵԹԷ ՔԱՄԻՆ ԻՅՆԱՅ» ՆՈՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Իր առաջին լիամերթաժ՝ «Եթէ Քամին Իյնայ» (Si le vent tombe) ֆիլմին համար, ֆրանսահայ բեմադրիչ Նորա Մարտիրոսեան պատերազմին սկսելէն առաջ Ղարաբաղ գացած էր, ուղեւորութիւն մը որ արկածախնդրութեան վերածուած է:

«Լեռնային Ղարաբաղն է, որ զիս մղեց ֆիլմ բեմադրելու», կ'ըսէ Նորա Մարտիրոսեան:

47 տարիներ առաջ Հայաստան ծնած բեմադրիչը նախ գացած է Ամսթերտամ, Գեղարուեստի դպրոցը ուսանելու, ապա հանգրուանած Մոնփելիէ, Ֆրանսա:

Բեմադրիչին համար ատրպէյճանական ատելութեան ծովուն մէջ այս փոքրիկ կղզիին պատմութեան յայտնաբերումը եւ վերջին պատերազմին վայրագութիւնը ցնցիչ եղած են:

«Լեռնային Ղարաբաղի մէջ ես հանդիպեցայ մարդոց, որոնք կ'ապրին Google Earth-ին անտեսանելի քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ, որոնք կարծես իրաւ չեն: Ուզեցի պատմել գոյութիւնը առանց գոյութեան իրաւունքի մարդոց, զորս աշխարհը կ'անտեսէ»:

Ֆրանսացի դերասան Կրեկուար Գոլին կը խաղայ դերը ճանապարհորդի մը, որ Հայաստանի մայրաքաղաք Երեւանէն կ'երթայ Ղարաբաղի մայրաքաղաք Ստեփանակերտ, եօթը ժամ ճամբորդելով նախ Արարատեան դաշտավայրին, ապա ուրորուն կիրճերու մէջէն: Ֆրանսացին եկած է ստուգելու օդակայանները, ուր ամէն բան պատրաստ է թռիչքի համար, բայց թռիչքի կարելիութիւն չկայ եւ ոչինչ կը պատահի:

«Այս վայրը, - կ'ըսէ բեմադրիչը խօսելով Ղարաբաղի մասին, - ամբողջութեամբ կ'արտացոլէ կացութիւնը՝ առանց օդանաւի օդակայան մը, ուր ամէն բան պատրաստ է թռիչքի, բայց թռիչք չի կատարուիր», ակնարկելով աշխարհի անտարբերութեան:

ՍՊԱՆԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՆ ԿՈՂՄԷ

Սպանիոյ մէջ Հայաստանի դեսպանատունէն կ'իմանանք, որ Սոֆիա թագուհին կողմէ տրուած «տարուան լաւագոյն ուսանող»ի վկայագրին արժանացած է երաժշտութեան ուսանող Սեւան Ղարիպեան, որ հանդիսաւոր արարողութեան մը ընթացքին ստացած է իր պարգեւը:

Սեւան Ղարիպեան Ալպէնիս հիմնադրամի թոշակառու է եւ միջազգային բազմաթիւ մրցումներու դափնեկիր:

ՉԵՂԵԱԼ ՀԱՄԱՐՈՒԱԾ

Համաշխարհային փոստային միութիւնը (UPU) որոշած է չգրանցել «Ատրպէյճան 2020» դրոշմաթուղթերը:

Հայաստանի Բարձր Ճարտարարուեստական Արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը յայտնած է, որ ըստ UPU-ի, դրոշմաթուղթերը կը հակասեն Միութեան պայմանադրութեան եւ վարքականոններու համապատասխան դրոյթներուն:

Միութիւնը (UPU) դիմած է Ատրպէյճանի՝ վերատեսութեան ենթարկելու համար դրոշմաթուղթերուն հրատարակումը եւ վերանայելու անոնց բովանդակութիւնը:

Հայաստանի Բարձր Ճարտարարուեստական Արդիւնաբերութեան եւ Արտաքին գործերու նախարարութիւնները դիմած են UPU-ի, նշելով, որ Ատրպէյճանի կողմէ հրատարակուած դրոշմաթուղթերը բացայայտ ատելութիւն կը պարունակեն հայերուն նկատմամբ եւ հայատեացութիւն կը տարածեն, որմէ ետք Միութիւնը որոշած է չեղեալ յայտարարել գրանցուած դրոշմաթուղթերը:

**UNIVERSAL POSTAL UNION
DECLINES TO REGISTER
AZERBAIJANI ISSUED STAMPS
THAT PROMOTE ARMENOPHOBIA**

THE ARMENIAN REPORT

ՖԱՅՅՈՒՄԻ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆ

Հիմնուած եգիպտացի արուեստագէտ Մոհամմէտ Ապլայի կողմէ 2006 թուականին, այս կեդրոնը նպատակ ունի տեղւոյն, երկրի տարածքին թէ միջազգային արուեստագէտները առնչել իրարու, ստեղծագործութեան ընդմէջէն, անոնց տրամադրելով ստեղծագործելու լայն տարածքներ, արուեստի նուիրուած գրադարան մը, բնակելի տարածքներ եւ ընդհանուր ճաշարան մը, ուր մասնակիցները կը համագործակցին ճաշերու պատ-

րաստութեան մէջ:

Կեդրոնը նաեւ կը պարփակէ Եգիպտոսի եւ Միջին Արեւելքի երգիծանկարչական առաջին թանգարանը, ուր պահ դրուած է մեծ հաւաքածոյ մը Սարուխանի, Ճորճ Էլ Պահկուրիի եւ Ահմէտ Թուղանի գործերէն:

Կեդրոնը Ֆայյումի մէջ է, Գարուն լիճի ափին, Գահի-րէէն մէկ ժամ հեռաւորութեան վրայ:

(Լուսանկարները՝ Ռուպինա Ասլանեան-Նորարեւանի):

ՀԱՄԱՍԵԱՆ ԿՐԿԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԿԻՐ

Ճազի նշանաւոր կատարող դաշնակահար Տիգրան Համասեան արժանացած է գերմանական Deutscher Jazzpreis-ի երկու մրցանակներու, որոնք տրուած են Գերմանիոյ կառավարութեան մշակոյթի եւ լրատութեան նախարարութեան կողմէ:

Առաջին մրցանակը տրուած է «Դաշնամուր, ստեղնաշարային գործիքներ» եւ երկրորդը՝ «Միջազգային լաւագոյն կատարող» բաժիններուն մէջ:

Յունիս 3-ին ուղիղ եթերով սփռուած մրցանակաբաշխութեան ընթացքին յայտարարուած են արդիւնքները: Մրցանակները Համասեանի վերջին՝ The Call Within ալպոմին համար տրուած են:

Պէտք է նշել, որ Համասեանի կատարում-յանկարծանուագները (improvisation) ընդհանրապէս հայկական ժողովրդական երգերու եւ երաժշտութեան վրայ հիմնուած են. այս ձեւով Համասեան ոչ միայն Հայաստանի անունը, այլ եւ երաժշտական մշակոյթը տարածելու ազդու միջոց մը կը համարուի:

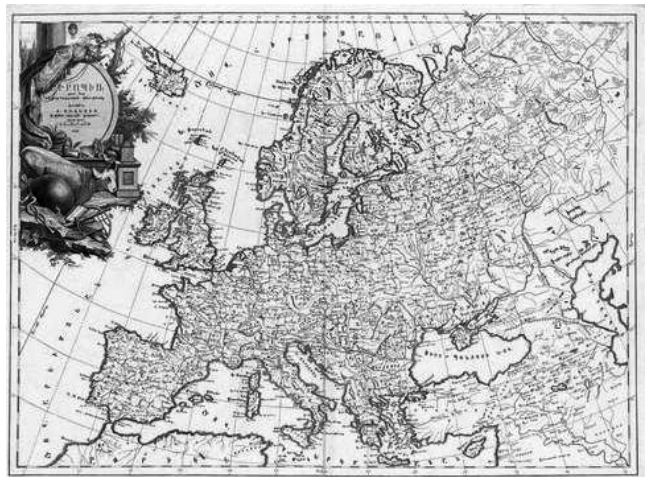
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՔԱՐՏԷԶՆԵՐ

ԱՄՆի Գոնկրէսի գրադարանը՝ The Library of Congress, իր հաղորդագրութեան մէջ կ'ըսէ, թէ վերջերս թուայնացուած է 18-րդ դարու Ափրիկէի եւ Եւրոպայի հայերէն երկու քարտէզներ, որոնք կ'ամբողջացնեն հաւաքածոն, Ասիոյ եւ Ամերիկայի քարտէզներուն հետ կազմելով աշխարհի չորս հայերէն քարտէզները:

Այս քարտէզները կը հաստատեն այդ ժամանակաշրջանի հայ քարտէզագէտներուն իմացութիւնը եւ հետաքրքրական կէտերը ներկայացնելու գիտութիւնը:

Միսիթարեան Միաբանութեան Սուրբ Ղազար (Վենետիկ) կղզիին մէջ Եղիա Էնտասեանի կողմէ պատրաստուած քարտէզները կը հաստատեն նաեւ այս միաբանութեան հսկայ ներդրումը մշակութային մարզէն ներս:

Կարելի չէ շրջանցել 1700 թուականին Միսիթար Սեբաստացիի կողմէ հիմնուած այս միաբանութիւնը, որ ռահվիրայ մըն է իմացութեան եւ կրթութեան. անոնց ազդեցութիւնը

նը հայերէն լեզուին, գրականութեան, փիլիսոփայութեան եւ աշխարհագրութեան ոլորտներուն մէջ այսօր անգնահատելի է:

ԱՄՆի Գոնկրէսի գրադարանը կը պարփակէ Միխիթարեան հայերու կողմէ հրատարակուած նիւթերու հսկայ հարստութիւն մը, որուն մաս կը կազմեն 1786-ին եւ 1787-ին հրատարակուած այս չորս քարտէզները, որոնք պահ դրուած են գրադարանին աշխարհի մեծագոյնը համարուող «Աշխարհագրութիւն եւ քարտէզներ» բաժնին մէջ:

«ԱՐԺԱՆԱՊԱՏԻԻ ԿԵԱՆՔ» ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ

15 Յուլիս 2021-ի երեկոյեան ժամը եօթին տեղի ունեցած է Եգիպտոսի առաջին՝ «Արժանապատիւ կեանք» խորագրուած համաժողովը, որ նուիրուած է Եգիպտոսի քաղաքացիներուն արժանապատիւ կեանք ապահովելու խնդիրներուն եւ գիւղերու զարգացումին:

Խորհրդաժողովին ելոյթ ունեցած է Եգիպտոսի նախագահ՝ վսեմափայլ Ապտէլ Ֆաթթահ Էլսիսին, խօսելով երկրին անվտանգութեան եւ ժողովուրդին ապահովութեան մասին եւ վստահեցուցած, որ հզօր Եգիպտոսը կարողութիւնը ունի երկիրն ու ժողովուրդը ապահով պահելու, ինչ ալ որ ըլլան պայմանները:

Այս համաժողովին եգիպտահայ համայնքը ներկայացնող պատուիրակութիւն մը ներկայ եղած է, գլխաւորութեամբ թեմիս բարեջան Առաջնորդ Տ. Աշոտ Սրբազան Մնացականեանի, մասնակցութեամբ Հայ Կաթողիկէ Համայնքի Առաջնորդ Տ. Գրիգոր-Օգոստինոս Գերպ. Գուսանի, Եգիպտոսի Հայ Դատի յանձնախումբի Ատենապետ Բժշկ. Արմէն Մազլումեանի, Ազգային Առաջնորդարանի քաղաքական ժողովի Ատենապետ Տիար Վահէ Բլատեանի, Դոկտ. Ճորճ Սիմոնեանի (Dean of Faculty of Design & Creative Arts at Ahran Canadian University), Տիարք Քրիստափոր Միքայէլեանի (Հայ Կաթողիկէ Բարեգործական Միութեան նախագահ), Հրաչ Միքայէլեանի (Հայ Կաթողիկէ Թեմական ժողովի անդամ), Կարպիս Ճոճոճեանի (Աղեքսանդրիոյ քաղաքական ժողովի փոխ ատենապետ), Շանթ Կապէեանի (Գահիրէի քաղաքական ժողովի փոխ ատենապետ), Դոկտ. Մարի Քիւփէլեանի (Associate Professor, Faculty of Tourism and Hotel Management, Helwan University), Տիար Վահէ Պէսոհանեանի (Աղեքսանդրիոյ քաղաքական ժողովի ատենապետ) եւ Դոկտ. Արթո Պըլըքտանեանի (egyptologist):

ԱՆԴԱՄԱԿԱՆ

Ուրախությամբ կը յայտնենք, որ Եգիպտոսի ՀԲԸՄի
շարքերը կ'ուճանան եւս երկու անուններով.
Փիդր Նորարեւեան եւ Արեւ Նորարեւեան:

